

JULY — AUGUST 1985

МИ І СВІТ

THE UKRAINIAN MAGAZINE

WE AND THE WORLD

\$2.00

РЕДАКТОР І ВИДАВЕЦЬ: МИКОЛА КОЛЯНКІВСЬКИЙ

Адреса для редакційної й адміністративної кореспонденції
(вплата грошей):

My i Svit, Niagara Falls Art Gallery & Museum,
Queen Elizabeth Way, R.R.2, Niagara Falls, Ont. L2E 6S5, Canada
Tel. 356-1514 (Area code 416)

Publisher & Editor: Mykola Kolankiwsky

З М І С Т :

Евген Гуцало: Білий-білий

Б. Максимчук: Талант, повернений із забуття

Г. Є.: Геніяльний українець-сліпець

М. К-ий: Так будувалися фундаменти

М. Колянківський: Світ — широкий та довгий

Андрій Чирва: І потече Дунай у Дніпро

М. Точило: Коли розлучаються двоє... (Гумореска)

Борис Рожин: Папір з каменя?

Хроніка

ФОТА НА ОБКЛАДИНЦІ: Маярська майстерня Тараса Шевченка в будинку Академії мистецтва в Петербурзі; Серед скарбів Самарканду (на обороті задньої обкладинки); Вид з готелю "Узбекістан" у Ташкенті крізь бетонне плетиво його орнаментики.

ФОТА В ТЕКСТІ: Один із дерев'яних, різьблених домів в Іркутську (ст. 18); Вид на іркутські собори від Ангари (ст. 19); Над озером Байкал (ст. 21); Готель "Узбекістан" в Ташкенті (стор. 23); На ярмарку в Ташкенті (ст. 25); Мусульманська духовна семінарія (медресе) в Ташкенті (ст. 26); Площа "Регістан" з будівлями XV—XVIII ст. в Самарканді (ст. 28); "Сходи до неба" у мавзолеї "Шахі-Зінда" XIV ст. (ст. 29); Внутрі медреси "Тілля Карі" в Самарканді (ст. 31); На вечері в Олени Григорівни (ст. 33); У кімнаті Тараса Шевченка в Ленінграді (ст. 36); В антресолі перед помешканням Т. Шевченка (ст. 37).

Річна передплата для Канади, США і всіх інших держав — 12.00 доларів.

International Standard Serial Number ISSN 0027-5417

Authorized as second class mail by the Post Office Department, Ottawa,
and for payment of postage in cash.

Second class mail registration number 1676.

Євген Гуцало *

БЛИЙ — БЛИЙ

Десь під осінь, коли повітря запахне першими холодками, починають молоді півні битись поміж собою. Спершу злегка чубляться, так собі — налетить один на одного, кльоне дзьобом і одскочить. Далі бігають разом, гребуться в смітті, ніби нічого не трапилося; пробують співати — напружуються, випнувши худі груди, настовбурчить пір'я, ріденький хвіст намагається розпушити й хрипко скрикує. Співу ще того ніякого, іноді сам лише шепіт із горла виривається, а молодому півневі й після того шепоту почувається гордо й незалежно. Бо деякі кури закудкудакали уважно, а старий півень то й голову задер, прислухаючись... А потім знову підскочить один молоденький до другого, знову своїм дзьобом кльоне його, ніби ненароком, і одійде.

Битись по-справжньому починають пізніше. Коли підростуть, коли сили наберуться, коли голоси зміцніють. І не такі ще в них голоси, щоб було що послухати, та все ж не тільки на власному обійсті чути, а й на сусідньому.

Сухо й тепло, літає бабинє літо, перечеплюючись че-

* Євген Гуцало — цьогорічний лавреат Премії ім. Тараса Шевченка за найкращий твір літератури для дітей, народився в селі Старому Животові на Вінниччині. Він автор біля двадцяти книжок оповідань та повістей, а й одночасно чудовий поет.

Приймаючи премію, він сказав: "Відзначення цією премією творів для дітей закликає всіх письменників пам'ятати, якою скарбницею знань, краси, якою школою мужності і громадянського патріотизму є література для дітей. Саме їм, дітям, найпалкіша любов нашої літератури, її чесна праця в ім'я майбутнього, в ім'я "сім'ї вольної, нової", про яку мріяв Тарас Шевченко.

рез ворини, а небесна баня, ще недавно так блакитна, посивіла й попустельнішала...

На городах копають картоплю, у полі — цукрові буряки, різного птаства поменшало, бо повідлітало воно. Свійські гуси, цілий день пропадаючи на ставу, ввечері ідуть-ідуть додому, а потім зірвалися, залопотіли крильми над самою дорогою, тільки одне чи двоє не в силі злетіти, плентають підбігцем і тривожно кричать... У молодих півнів понабрюкали кров'ю гребені, ходять вони вже не так, як раніше, — з опущеними в землю головами, бо вишукують там якийсь наїдок, — а підносять голови вгору, задерикувато позираючи на всенький білий світ. І якщо зчіплюються один з одним, то ніхто не пробує тікати, а б'ються вперто, запекло. Цілять у голову, в гребінь, в око, і коли закривавиться, то норовлять неодмінно влучити в закривавлене місце. Розбіжаться на коротку відстань, стануть напроти і, впираючись дзьобами в землю, спопеляють одне одного ненависними

поглядами. Скільки люті у їхніх позах, скільки рішучості не поступитись і перемогти! Ось знову ринулися вперед, котрийсь із розгону перелетів над суперником, ось знову зайняли свої бойові позиції.

— Та розжени їх, ну! — кричать тобі з хати. — Чого дивився?

Береш хворостину, шмагаєш півнів, а потім кидаєшся за ними навздогін, бо не розбігаються вони врозтіч. І варто відійти тобі, як знову вже пролітають один над одним або повчіпляються дзьобами в гребені й так ходять, бо жоден не хоче відпускати.

— Ти знов дивився? Злови того, що задирається, і в хлів посади, нехай охолоне!

Біжиш, ловиш і садиш... Бранець у твоїх руках стає на диво плохенький, а в темному хліві залякне в кутку і боїться навіть обізватись. Зате той, що лишився на волі, почувається переможцем, покрикує весело й прислухається, чи не відповість йому недавній супротивник.

Не доведи Господи, коли, б'ючись, один півень підіб'є другому око. Тоді вже для

підслідуватого біда! Кожен норовитиме його дзьобнути, і всі заходять із того боку, з якого він нічого не бачить. І якби ж той підбитий та розумніший був, якби він чи гурту уникав, чи тікав, — а то ж ні, завжди ладен зчепитися, завжди готовий чубитися, і завжди йому найбільше перепадає. Ходить закривавлений, уже в нього не підгорля, а клоччя висить, уже в нього не гребінь, а суцільна рана, поранені крила, — проте й він, коли нападають, стає в бойову позицію, низько нахилиючи голову до землі й зрячим оком намагаючись не прогавити моменту нападу. Шкода тоді дивитися на нього — і водночас викликає захвати, що не здається, не відступає, що пташина честь дорожча йому за життя.

Ну, здається ж, домашня птиця, що зростає в хліві, що в гною порпається, а, дивися, й вона почувається птицею, здатною постояти за себе до кінця.

— Не можу дивитися, як вони б'ються, — не раз говориться в хаті. — Уже, либонь, живого місця нема, а

воно лізе й лізе одне на одного, а воно б'ється, Господи...

— Що, зарізати? Рано ще різати, бо наїдку з нього ніякого, сама лише злість...

— Поскльовують же один одного, й звідки те все береться?

Півник, з-поміж рябої та червоної масті, удався один білий-пребілий. Невеличкий був, стрункий, співати зовсім не вмів — голосом не вийшов. Хочє заспівати, а з горла саме тільки кашляння булькає, ніби вдавився. Били його всі, кому не ліньки. Налетить, учепиться, б'є грудьми, крильми, ногами, за гребінь скубе, а півень білий спершу й не знав, що треба оборонятися. А потім захищатися почав. І коли став захищатися, то геть зовсім зненавиділи його молоді півні, навіть старі кури пробували клюнути. Ходив білий півень завжди скалічений, поранений — і ніколи білим не здавався, а просто брудним.

Його побачили ми якось без гребеня — хтось одірвав у бійці. Пройде білий півень по обійстю й присяде, так

знесилив. Занесли ми його на горище, поставили в черепку води, насипали біля черепка зерна — їж, пий та одужуй. Півень кілька днів не рухався з місця, проте воду пив і зерно потроху скльовував. За якийсь час оклигав, і його можна було випустити надвір.

Тут і знову все почалося...

— Ото ж дурний! — говорилося в хаті. — Коли б'ють тебе, коли всі насідають, то чого комизитись? Чого до гурту пертись? Не лизь, не прись! Ходи збоку, пасися збоку, не вставай у колотнечу, бо що з тебе залишиться?

Проте білий півень не міг чути отих порад. А якби й чув, то, либонь, не прислухався б. Його так і тягло в гурт, а коли на нього насідали, то він і не думав тікати, а, навчившись боронитися, захищався вперто й несамовито.

— Ну куди йому проти всіх! Його ненавидять, а він з усіма б'ється. Не вистоїть, навіть якби сам Бог помагав. Продати його чи в борщ обпатрати?

Не продали, бо хто таке костомашня худе купить?

Не обпатрали, бо то не борщ удасться, а сльози. Нехай трохи підросте, тоді вже. Якщо сам не вміє шануватися, то розуму не додаси.

І до зими білий півень так виріс, так роздався, що на нього було любо глянути. Вже почали його боятися інші півні, а коли на обійстя заходив сусідський — здоровий, червоний, з міцними шпорами, то білий налітав на нього грозою, збивав грудьми з ніг, і червонястий, злякано покрикуючи, тікав і не оглядався. І ніхто вже не думав білого півня ні продавати, ні в борщ патрати, зате інших і попродавали, й попатрали. І ні в кого не було такого славного білого півня, як оцей, котрий ще зовсім недавно ходив усіма битий і кривджений, котрого на горищі виходжували від ран.

І голос у нього з'явився раптом сурмистий і переливчастий, ніби хтось наворожив білому півневі. Ото йде-йде поміж своїх рябих та зозулястих і раптом спинився, груди звів догори, голову вище, напружився та й завів протяжно й солодко, наче

аж зомліваючи в своєму співі. Потім замре, прислухаючись, і вже крильми своїми гордо розмахує, б'є ними, і весь такий він задоволений, залишався так, що спробуй не всміхнися з радості за нього!

Бо славно-таки співав. Уночі раптом проснешся і думаєш: що тебе збудило? Аж знову з хліва долинає приглушений стінами голос. І тоді ще полеж трохи з розплющеними очима й подумаєш — а, далебі, почувеш! — як опівночі відповідає йому сусідський, далі ще якийсь прокинувся, теж озвався... І коли додому йдеш, то з-поміж співів інших півнів неодмінно вирізниш голос свого, бо якийсь повний у нього спів і золотистий, сонячний.

Усі вже знали нашого півня — і що білий, і голос такий. Приходили до нас позичати яйця — може свого матимуть. Проте ні в кого чомусь не вилуплювався білий півник.

А найкраще він співав навесні. Коли зласкавлювалося небо й повітря, коли далина випогоджувалася. Вже сніги розтанули, а по городу

ще не пройдеш, бо грузько; ще й трави тої зеленої нема, лише бліді її шпичаки випинаються з-під торішньої; ще вдосвіта земля парує біло й легко. І наче разом із тими шпичаками, що пнуться догори, та разом із парою, що мріє над городами чорними та низькими, ще води повними, зливають над селом голоси півнів. То в одному, то в другому місці, краще чи гірше, а повсюди завзято й натхненно спливає вгору їхній спів. Ніби одвічний спів теплу й відродженню, сонцю й весні. І в лагідний такий день уже не капле зі стріх, стежки перед очима сохнуть, і хоч ніхто ще не білить хат, а стіни їхні посвіжішали, ніби хто пройшов по них щіткою. Вітру нема, хмари не пливуть, дерева не колишуться, — спокій і мир, промінням усе залито й виповнено щирсть.

А півні співають — од ранку до вечора, по всьому селу. І вже немає місця в тобі недавньому суму, немає місця печалі, що біліла в твоїй душі великими зимовими снігами, а свіжо й чисто зеленіє радість, як оті перші

голки молодії трави... По обійстю походжає білий півень, білий-білий, тільки гребінь у нього червоний, до чорноти червоний, і, гордо випроставшись, співає діловито й захоплено. Й у відповідь — там і там озвалися, полинули над селом осання

весні, плодоносній землі, відродженню.

...І зараз варто заплющити очі та прислухатись до свого ества — і можна почути золотий голос білого півня, якого не вбили дужчі, який вистояв і став сурмачем досвітку й ранкової зорі.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД “МИ І СВІТ”

зложили:

Пані Галина Рябокiнь, Ст. Пол — 3.00 долари, п. Анна Радович, Нью Брітен, Конн. — 13.00, Лев Ломиш, Данкірк, Н. Й. — 8.00, п. М. Букоемська, Етобіко, Онт. — 13 00, п. Галина Роман, Торонто — 13.00, Євген Хоростіль, Вудсток, Онт. — 8.00, п. Дарія Соханівська, Міссіссага, Онт. — 20.00, інж. В. Вацик, Торонто — 3.00, д-р В. Г. Левицький, Сан Сіті, Аріз. — 3.00, п. Варвара Таскі, Дітройт, Мі. — 18.00 дол.

Сердечно дякуємо.

*

Лікар до пацієнта:

— Чи ви притримуетесь режиму? Я ж звелів вам щоденно приймати по три пігулки і по чарці коньяку.

— В основному так. Та тільки з пігулками я відстав на тиждень, а коньяк зате ж випив за три тижні наперед!

*

Хворий. — У мене болить права нога.

Лікар. — Це наслідок похилого віку.

Хворий. — Ви помиляєтеся: і лівій нозі стільки ж років, а вона в мене не болить...

Борис Максимчук

ТАЛАНТ, ПОВЕРНЕНИЙ ІЗ ЗАБУТТЯ

300 років тому у невеличкому тюрінгському містечку Айзенаху в сім'ї музиканта Йоганна-Амброзіуса Баха народився четвертий син — Йоганн Себастьян, якому судилося завершити багатовікову епоху розвитку західноєвропейської поліфонічної музики і відкрити шлях новому мистецтву, яке представляли Моцарт, Шуберт, Шопен, Ліст.

Він прожив нелегке життя, у безнастанній праці, стійко зносячи всі випробування примхливої долі. Чотири його сини теж пішли батьківським шляхом, хоч і не досягли вершин його творчості. Щоб дати їм широку музичну освіту, тридцятирічний Бах вирішує покинути тихе провінційне містечко Кетен. Композитор розумів, що власних занять із синами замало, до того ж у Кетені не було ні відомих виконавців, ні знавців музики, навіть пристойного органа, від чого терпів він сам.

Вибір упав на Гамбург, де

працювало багато визначних діячів німецької культури, були свої оперні традиції і чи не найкращі в світі органи. Там жив старезний, майже сторічний Рейнкен — відомий органний композитор і виконавець. Восени 1720 року, дізнавшись про смерть одного з гамбурзьких церковних органістів, Бах, сповнений творчих сил, готовий до будь-яких іспитів, приїздить до міста.

У церкві св. Катерини, де, як правило, збирався на органні концерти увесь вищий світ і виступали найкращі майстри, Бах виконав кілька музичних творів, відтак почав імпровізувати. Це тривало близько двох годин, а натхненний композитор знаходив усе нові й нові варіації у розвитку музичної думки. Гамбурзькі шанувальники вражені. До Баха підійшов Рейнкен:

— Я гадав, що мистецтво вмерло, тепер я бачу — воно живе у вас!

Здавалося, шлях до Гам-

бурга відкритий. Але місце органіста несподівано віддали іншому, досі незнайомому в музичних колах. Тільки згодом з'ясувалося — претендент просто купив місце, виплативши у церковну касу велику суму.

Та думка про майбутнє дітей продовжує непокоїти композитора, і весною 1723 року він знову наважився взяти участь у змаганні, цього разу він прагнув обійняти посаду кантора, керівника церковного хору хлопчиків Томаскірхе у Ляйпцігу. Можна сказати, Бахові поталанило, хоч те, як склалася його доля на новому місці, підтвердило його найгірші передчуття. Зобов'язання, яке він мав підписати, були не тільки принизливі, але й позбавляли будь-якої самостійності у виконанні виховних і творчих завдань. Документ передбачав сліпу покору працедавцям.

Бах докладав всіх зусиль, аби навести порядок і дисципліну в школі. Але не знаходить підтримки серед колег. Гордий, чесний композитор не здався, у постійних прикрощах, серед заздрощів

і переслідувань не змінює свого ставлення до справи.

Навіть у цих складних умовах Бах багато й невтомно працює, створює свої безсмертні світські і церковні кантати. Останній рік дуже хворів, почав втрачати зір. Його двічі оперував відомий лондонський окуліст, але невдало, і композитор втратив зір зовсім. Тяжко хворий і безпорадний, він продовжує працювати. Помер улітку 1750 року, тихо і непомітно. Поховали його на подвір'ї церкви св. Івана. Незабаром роз'їхалися по всьому світі сини композитора, померла дружина і про місце поховання Баха забули. Знайшли його випадково через багато років, коли в 1894 році ляйпцігський магістрат зайнявся переплануванням і реконструкцією міста. Розширюючи фундамент під нову будову, відкопали домовину з останками чоловіка. Спеціальне анатомне дослідження черепа показало, що це останки Йоганна Себастьяна Баха.

За життя Баха не визнавали як великого композитора. З небагатьох записів, що їх

зробили після смерті, його знали тільки як віртуоза-виконавця, органіста, клявіриста і диригента. Творча спадщина композитора була розпорошена — частина залишилась у синів, частина зберігалась у випадкових людей. Ніхто з рідних або учнів не збирав рукописи, не видавав їх.

Та поступово бахівська музика виходила із забуття. Про окремі твори композитора дізнаються Бетговен, Гете, Мендельсон. Цікаво познайомився з творчістю Баха Моцарт, який народився через шість років після смерті геніяльного поліфоніста. Вже визначним музикантом Моцарт якось відвідав згадувану школу Томаскірхе і потрапив на зайняття хору хлопчиків. Композитора вразила мелодія. Учитель пояснив: колись тут працював кантором Бах, і це один з його творів — невеличкий архів композитора. Тоді Моцарт згадав, як ще в Лондоні у дитинстві познайомився з молодшим сином композитора Йоганном Крістіаном, і той з іронією розповідав про свого батька.

Моцарт попросив партитури хорів. Але їх не знайшли. Тоді композитор зібрав окремі голоси — хорові партії і тут же почав їх з'єднувати в партитуру. Так він прослухав усі твори Баха, що були в школі, а відтак з величезною радістю прийняв подаровану йому рукописну копію хору, який виконували хлопчики.

Дуже повільно знаходилися рукописи, автографи великого композитора. “Чи не час уже німецькому народові подумати про збирання й видання усіх творів Баха?” — писав свого часу Роберт Шуман.

Нарешті, до 100-річчя з дня смерті композитора, в липні 1850 року створюється Бахівське товариство, яке очолили найвидатніші німецькі музичні діячі того часу. Протягом наступних п'ятидесяти років товариство впорядковувало й систематизувало творчу спадщину композитора. У 1900 році побачив світ останній, шістдесят шостий том повного збирання творів Йоганна Себастьяна Баха.

В Україні ім'я композито-

ра відоме і шанується з кінця XVIII століття. Бах широко використовував німецький музичний фольклор — у деяких його творах відчутні інтонації української пісенності.

Йоганн Себастьян Бах написав понад 1000 творів різ-

них жанрів: світські духовні кантати (320), меси, ораторії, хорали, інструментальні твори тощо. Вокальні твори написані здебільшого на релігійні теми. Найвідоміші з них: “Страсті за св. Іваном”, “Страсті за св. Матвієм”, “Меса сі-мінор”.

ГЕНІЯЛЬНИЙ УКРАЇНЕЦЬ-СЛІПЕЦЬ

З ранньої молодості Василь Єрошенко був спрагнений подорожувати. Це бажання було таке сильне, що він — сліпий вибрався у далеку мандрівку. І що більш надзвичайне, став автором багатьох творів японської літератури.

Василь Єрошенко народився 1880 року в селі Обухівка на Східній Україні. В чотири роки він осліп, але до того часу зумів вирізбити у своїй пам’яті всі кольори довколишнього світу, так що міг їх згодом реально відтворювати у своїй творчості.

Навчився читати брайльською системою в школі для сліпих. Там зумів навчитися також грати на кількох

інструментах. Заможніші приятелі, бачучи здібності, взяли його до Англії, де система навчання сліпих була краще розвинута. Там прийняли його до Музичної академії й опісля до Королівського коледжу для сліпих, але він мріяв даліше пізнати світ.

У 1914 році англійська преса повідомила, що сліпий Єрошенко виїхав до Токіо. Подорожує без провідника.

Японія захопила Єрошенка запахами весни, мелодійною мовою і прецизним мистецтвом. Свої враження він записував. У 1916 році японський магазин “Кібо” опублікував перший твір Єрошенка “Історія малої лампи”. Це була символічна історія

сновидіння, що перемогло його недугу і стало провідником на все його життя.

Незабаром Василь Єрошенко став відомою постаттю в Південно-східній Азії. За дальших мандрівок він відвідав Тайлянд, Бірму й Індію, де допомагав бідним дітям, лікуючи їх і навчаючи. По деякому часі знову повернувся в Японію. Там швидко набули популярності його казки. Згодом він виїхав до Китаю на запрошення письменника Лю Гсуна. Письменник переклав і видрукував книжку казок Єрошенка китайською мовою.

З Китаю Василь Єрошен-

ко в 1932 році повернувся на Україну. Там покинув свою творчу працю і навчав у школі для сліпців. Помер у своїй рідній Обухівці в 1952 році.

У 1959-1961 роках вийшло в Японії третє видання творів Єрошенка. У 1974 опубліковано ще дві збірки: "Рожева хмара" і "Вигнання з Японії".

Відомий японський перекладач Йошіко Юаса написав про геніяльного українського сліпця Василя Єрошенка: "Хоч сліпий, він стався провідником для багатьох зрячих".

Г. Є.

*

До пологового будинку під'їздить таксі, з нього вискакує схвилюваний пасажир і біжить до реєстрації.

— Це ви привезли вашу дружину? — запитує медсестра.

Чоловік пів-притомно розглядається кругом себе і тоді хапається за голову: — Боже милий, та я ж забув її вдома!...

*

— Вчора я був у лікаря і скаржився йому на втрату пам'яті.

— Що ж він сказав?

— Попросив заплатити йому за лікування наперед.

*

Якщо остерігаєтесь небезпек, не озирайтесь назад. Досить їх спереду.

М. К-ий

ТАК БУДУВАЛИСЯ ФУНДАМЕНТИ

20 березня 1980

Вчора ми повернулися з гарної подорожі автобусом по США. Користаючись спеціальною офертою “Дякуємо, Канадо”, що давала можливість за ціну 99 канадських доларів подорожувати куди завгодно по Америці, ми вибралися на південь. Виїхали 5 березня, їхали день, ніч і ще один день до Нью-Орлінс. Там було дуже цікаво, але все ще холодно. Не краще було й на Заході, отже подорож туди відклали на тепліший час. Обїхали зате Флориду і поверталися побережжям Атлантику, через Нью Йорк.

23 березня 1980

Сьогодні відбувся гарний вечір з висвітленням прозірок “Страстей Христових” В. Курилика в англіканській церкві св. Мартина в Ніагара Фаллс.

25 березня 1980

Потелефонував п. Масляний із Ріджайни, що віришив

купити “Нуклеарну Мадонну” В. Курилика. Ми дістали цей образ у перепродаж із галереї Айзака в Торонті. Гроші з “комісового” дадуть нам змогу заплатити мортгеджеву рату.

30 березня 1980

Музей Курилика відвідали два київські поети: Борис Олійник і Петро Перебийніс, іменований тепер редактором “Літературної України”.

31 березня 1980

Вранці ми мали групу шкільних дітей, а пополудні їздили до Торонта, — я читав останню коректу запізненого числа “Ми і Світ” (січень-лютий 1980).

На телевізії було інтерв'ю з Джін Куриликовою. Показали два образи із серії “Страстей Христових”, але не було й згадки ні про наш Музей, ні про серію “Страстей”.

1 квітня 1980

Ми їздили до кредитівки у Вірджіл і завезли чека на

наступну мортгеджеву рату. Оля знову дуже погано себе почуває. Дуже боїться найменшого навіть холоду. А тут над нами висить безнадія. Я нічого не можу порадити ні з недугою, ні з фінансами. Вислав ще сьогодні листа до бувшого федерального посла з Ніягара Фаллс (він живе тепер в Оттаві). Може він спробував би дістати фонди для музею. Але це не легко зробити, бо тепер фінансова криза. Ось такі важкі ситуації нищать усе — людей та інституції.

Я просив у листах, щоб наші приятелі журналу і музею допомогли позиками заплатити друк альбому “Український піонер”. У відповідь тільки дві чи три особи замовили по кілька книжок і це все. Кільканадцятьоро особистих приятелів допомагають постійно малими датками. А поза тим лишень патріотичні фрази.

3 квітня 1980

Примушений обставинами, я пішов сьогодні до менажера банку і він, без слова, позичив мені на сам підпис ще 5 тисяч доларів За-

плачу їх друкарні і вже залишиться в них лиш 1000 доларів довгу. Прийшло ще 100 доларів від д-ра Ст. Климчука з Монтреалю. Дуже він нам прихильний.

4 квітня 1980

Латинська Велика П'ятниця. У Ст. Кетринс, в англійській католицькій катедрі відбулося дуже врочисте богослуження з показом прозірок “Страстей Христових” Курилика та виступами хорів і солістів. У нас в Галереї була група 22 людей з англіканської церкви св. Івана з Ніягара Фаллс, із своїм дуже милим молодим священиком.

10 квітня 1980

Одержали з пошти замовлені “автобіографії” В. Курилика (посмертне друковане видання). У ньому немає жодної згадки ні про музей, ні про нас. Усе те, що Курилик написав про закуп серії “Страстей Христових” і побудову галереї у першому виданні Корнел університету — пропущено. Не згадано й альбому “Страстей Христових”, що ми його ви-

дали. У тексті пропущено також дуже важливі розділи, що стосуються духовості Курилика та його розуміння мистецтва. Як добре, що ми видали наші альбоми “Страсті Христові” й “Український піонер”.

12 квітня 1980

У тутешній газеті “Ніагара Фаллс Рев'ю” була прихильна нотатка про альбом “Український піонер” і про музей, що її написала директорка міської бібліотеки.

Вчора оглянули в галереї Айзака виставку “Нічні малюнки Курилика”. Айзак звучав прихильно і м'яко. Нового видання автобіографії Курилика не читав, — каже. Знає тільки, що там пропущено всю теологічну філософію. З ощадності не репродуковано також його рисунків. Не знав про те, що Курилик писав щоденник. Не знав, що він зробив 800 рисунків до серії “Страстей Христових”. Не мав — каже часу подивитися на спадщину Курилика.

14 квітня 1980

У музеї були дві класи Принцес Єлізабет школи в

Ніагара Фаллс. Пані Ярмол заговорила 20 прим. альбому “Український піонер”, щоб продавати його під час виставки Курилика в церкві св. Димитрія в Торонті.

15 квітня 1980

Телефонувала з Оттави п. Белл. Продаватиме наші альбоми Курилика на книжковому ярмарку. Ввечорі була в галереї група жінок з англіканської церкви св. Івана в Ніагара Фаллс.

19 квітня 1980

Була родина Казанівських з Ніагара Фаллс і з Чикаго. Також Соханівські з Пітсбургу та менонітська родина із Ст. Кетринс. Китайське подружжя д-р Чіна купило картину “Ніагара” Т. Кіавки, книжки Курилика та зацікавлене також незабаром купити гравюру Курилика “Карта Канади”.

25 квітня 1980

Сьогодні ми мали в музеї 42 американців з Ленсдаун у Пенсильвенії й опісля ще шестеро відвідувачів. Ми запланували відбутися другу частину подорожі по Амери-

ці автобусом, щоб побачити західні стейти. Їдучи, спробуємо влаштувати Вечори Курилика в деяких українських центрах.

21 травня 1980

Повернулися з дороги по Америці: Першою була зупинка в Чикаго. Там домовилися про Вечір Курилика, що відбудеться в Інституті модерного мистецтва в поворотній нашій дорозі. Звідтіля їхали цілий день, ніч і наступний день до Альбукірк. Переночувавши там, наступного дня затримались на два дні у Фенікс, де нас гостив і влаштував Вечір Курилика о. Мирослав Колодій. Дальшою зупинкою був Лос Анджелес, де ми перебували в п-ва В. Коренів і влаштували Вечір Курилика в залі української католицької церкви. Зустріли там також старенького о. Маєвського, що був учителем Василя Курилика у Вінніпегу. Дальші зупинки були у Сан Франціско і Денвері, де Вечір влаштував нам о. Павло Смаль. Кінцевий Вечір відбувся в Чикаго 18 травня. Після цього ще один день

провели у давніх наших приятелів д-ра Романа і Ліди Смиків в Кол Сіті, які самі і їхня Мати, п. Кожушко, особливо багато допомогли нам і Музесві у той дуже критичний час своїми багатими грошовими пожертвами.

28 травня 1980

Сьогоднішній день аж утомив своїми незвичайними вістями. З Оттави потелефонував Р. Йонг, що має велику і серйозну американсько-канадійську компанію, яка хоче купити наші мистецькі збірки і подарувати їх нашій музейній корпорації та запевнити наше і музею майбутнє існування. Компанія відтягатиме свої витрати від податків. Це все ще вимагатиме попередніх договорень з канадійським урядом і з нами.

П'ять хвилин після цієї розмови був телефон із Ніягарського міського уряду. Повідомили, що місто вирішило дати нам дотацію 3.800 долярів на заплату частини нашого реальностевого податку.

М. Колянківський

СВІТ — ШИРОКИЙ ТА ДОВГИЙ

Це була з кожного погляду незвичайна подорож. І своєю ненадійністю, і своїми масштабами. Потелефонували нам із подорожнього бюро СКОБ, чи не хотіли б повести першу, організовану цим Бюром американську прогулянку у Східний Сибір. Роздумувати не було часу, бо реченець був близький. Отож ми поїхали обидвоє з дружиною та ще й намовили їхати нашу співтоваришку попередніх подорожувальниць д-р Галину Шимонович-Рудницьку з Монтреалю. Щоб усім нам відрадніше було.

Маршрут був незвичайний: Нью-Йорк, Цюрих, Москва ("Свіс Ер") й далі вже "Аерофлотом" до столиці Східного Сибіру — міста Іркутська (7 годин лету), Ташкенту (5 годин лету) із зупинкою в Алма-Аті, Самарканду, знову до Ташкенту, Києва (біля 4 годин лету), Ленінграду й знову Москви (дружина вміжчасі побувала ще один день у Львові) і назад швайцарсь-

кою летунською лінією до Цюриху (з попередньою зупинкою у Варшаві), Женеви, Нью Йорку, Бофало й Ніягара Фаллс.

Коли б поїхали були, замість на схід, у протилежний бік — через Тихий Океан на захід, то до Іркутська було б ближче. А так зробили більше обводу земного глобу.

Наша група була невеличка, крім нас українців — п'ятеро американців — двоє німецького походження, двоє жидівського й один — білоруського.

Іркутськ і Байкальське озеро

По всьому Радянському Союзу зобов'язує один московський час. Побіч нього в домашньому житті існує ще в азіяцькій частині СРСР й льокальний час. Він в Іркутську раніший на п'ять годин і в Ташкенті — на три години від московського.

Ми застали в Іркутську ще дуже ранню весну. Дерев тільки що вкрилися пер-

шою зеленню. Це була наша третя в цьому році провесна: першу ми зустрічали за короткого нашого перебування на Флориді, другу — в Ніягара Фаллс, ще три тижні до нашого виїзду.

Іркутськ, сьогодні 600-тисячне місто, був заснований при впадінні річки Іркуту в Ангару 1661 року як острог. Він віддалений на 63 кілометри від Байкальського озера і на 5042 кілометри від Москви. На відстані нецілих 200 кілометрів від Іркутська проходить границя з Монголією і там недалечко знаходиться її столиця Улян Батор. Коли б продовжувати летіти на схід, то до Владивостока й Хабаровська було б не більше двох-трьох годин лету.

Від самих початків існування Іркутськ і його округа були місцем заслання політичних засланців. В околиці Братська й досі знаходяться українські поселення. У самому Іркутську перебував на засланні і чотири роки в тюрмі український поет, журналіст і критик Павло Грабовський (1864-1902), що за участь у революційній на-

родницькій організації був заарештований і засланий до Іркутської губернії, там знову ув'язнений й опісля засланий в Якутську область, де й помер. Підтримуючи зв'язки з Галичиною, він друкував у Львові свої прозові твори і поезії.

Наш літак прибув до Іркутська по півночі. Автобус віз нас до готелю майже темними вулицями, що робили враження невеличкого провінційного міста. Це враження потвердилося і наступного дня. Ранок був доволі холодний.

Із Москви їздила з нами постійна провідниця Інтуриста — Люба. На моє запитання, чи гіді Інтуриста мають також прізвище, вона відповіла: "Інколи мають". Але свого прізвища ніколи не виявила.

По Іркутську і наступного дня до Байкальського озера проводив нас ще й місцевий гід. Показуючи старовинний польський костел, він сказав, що після польських повстань заслано до Іркутська 20.000 польських повстанців і він є нащадком одного з них. Назвав навіть

своє польське прізвище. Коли я запитав його, чи говорить ще польською мовою, відповів трохи ніяково: — Ні!

Заки закінчити студії на Іркутському університеті, він учився в тій самій школі, де навчався колись його дід. Працюючи для Інтуриста, також викладає індійську мову. Навчання різних азійських мов є спеціальністю

Іркутського університету, бо Іркутськ має постійні торговельні зв'язки з усіма країнами Азії.

У центрі міста поставлено серед великої площі пам'ятник Невідомому воякові. При ньому стоїть постійна почесна варта. Того ранку що п'ять чи десять хвилин змінювалися підлітки-піонери, по двоє хлопців і дівчат. Бони приходили і відходили

Один із багатьох різьблених дерев'яних домів XVIII—XIX сторіччя в Іркутську, столиці Східного Сибіру

Вид на Іркутські собори із побережжя ріки Ангари.

парадним маршем, викидаючи високо ноги й вимахуючи руками. Вся площа була пуста і нас кількоро було єдиними глядачами.

Головною, як скрізь в СРСР, є в Іркутську вулиця Леніна. Вона виникла у XVIII сторіччі і звалася спершу Заморською. У XIX столітті перейменовано її на Амурську. Стоїть при ній географічний факультет Ір-

кутського університету, гостинниця “Сибір”, лікарня і Художній музей, що в ньому найцікавішим є відділ церковного мистецтва з іконами 18-го й 19-ого століть сибірської школи іконописців — зразків дуже особливого примітивістичного мистецтва.

Найособливішими з архітектурних пам'яток є вкриті різьбами дерев'яні дома з

двох минулих століть. Збереглися також твори першого іркутського архітектора Антона Лосева — церква Григорія Новокесарійського і церква Троїцька, що в ній приміщено тепер планетарій. Иркутськ не має постійного свого театру. В театральному будинку гостують влітку приїжджі гастрольні театри. Пам'яткою архітектури XVIII століття є Преображенська церква, що в ній знаходиться музейна збірка предметів, пов'язаних із життям засланців — декабристів.

Колишню Набережну Ангари перейменовано на вулицю Гагаріна. При ній знаходиться т. зв. Білий дім — будинок, що був резиденцією царського губернатора Сибіру. При тій же вулиці знаходився також готель "Інтурист", що в ньому ми спалили три ночі.

Іркутськ є важливим вузлом на Сибірській залізниці. Иркутська область, яка має площу 767 тисяч квадратних кілометрів, мало заселена. Живе в ній усього два з половиною мільйони людей, з цього 78% — це жителі міст.

Населення змішане: росіяни, значна кількість бурятів, українців, білорусів і татар. 75% території області — це тайга. Деревина — сосна, модрина, сибірський кедр, ялина, береза, тополя, осика. Область багата в земні багатства: вугілля, нафту, металі, золото. Урожайної землі всього лиш 3%.

На Байкальське озеро ми поїхали наступного дня судном-ракетою в один бік і автобусом назад. Плили по загарченій річці Ангари й опісля тільки може з кілометрів два по самому Байкалі. Плавба до одного з островів на озері ще не була відкрита. Обідали в ресторані з широким видом на байкальські води й довколишні гори.

По північно-західному боці Байкалу простягаються землі Иркутської області, по протилежному ж — Бурятська автономна республіка. Байкальське озеро найглибше на Землі (максимальна глибина 1620 метрів) лежить у глибокій тектонічній западині. Впадає у нього 300 річок і витікає одна Ангара. Його вода така багата на кисень, що люди, які живуть

На побережжі Байкальського озера біля заснованого засланцями села Ліств'янка

побіч нього набувають по деякому часі якогось особливого жовтуватого кольору шкіри. Ріка Ангара є притокою Єнісею, що впадає до Карського моря.

У набережному селі Ліств'янка ми відвідали стару церковцю, побудовану першими мешканцями цього краю. Тепер вона відновлена. Має цікаві старовинні ікони в іконостасі та на сті-

нах. Священника ми побачили здалека на сусідньому подвір'ї — в рясі. В церкві сиділа, продаючи свічки, стара жінка. Фотографій ікон не було в продажі, отже ми попросили дозволу зробити фотографії. Коли це робили, зайшов священник вже в цивільному і вилаявся на жінку, вигукуючи, що "від цих американців усього можна очікувати".

Ташкент

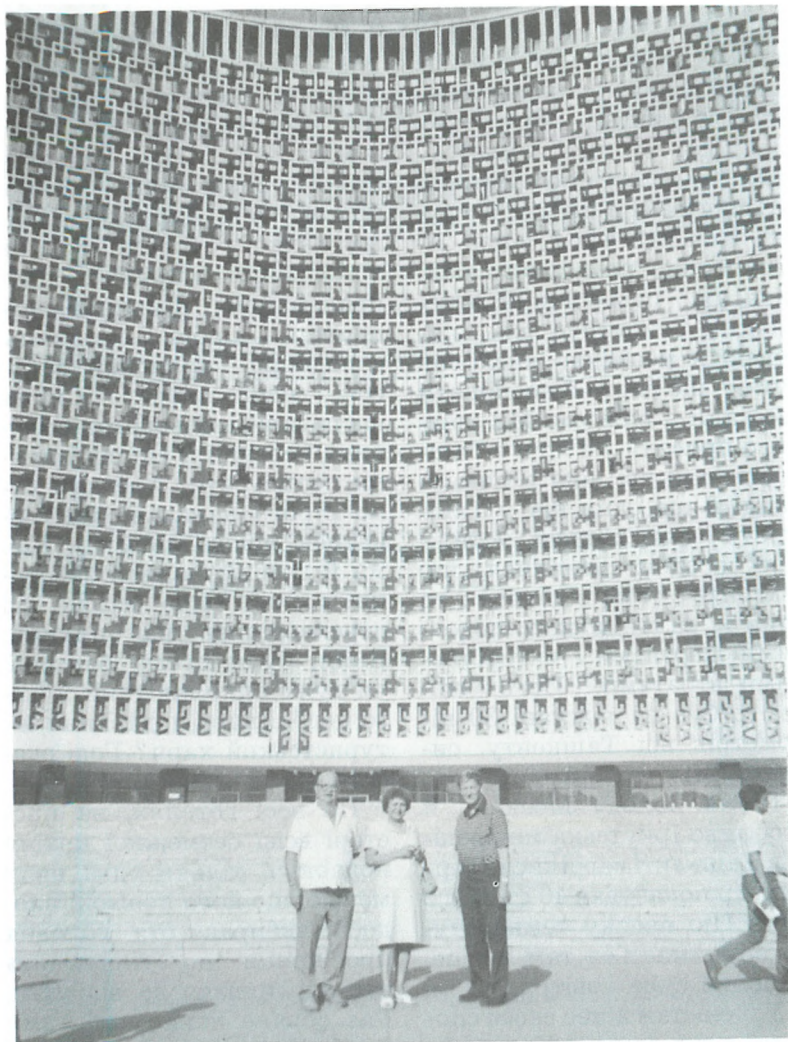
Коли ми вилітали з Іркутська, нас попереджувано, що строго забороняється під час польоту користуватися фотоапаратами й біноклями, але краєвид під нами був, навіть коли на деякий час розходилися хмари, безнадійно монотонний: руді пустелі та високогір'я, майже жодної більшої оселі. Ні доріг, ні лісів, ні піль, ні навіть річок.

Ідучи до Іркутська з Москви, ми зупинилися набрати пального в місті Омську, що розташований при впадінні річки Омськ в Іртиш. Там сотнями миль тягнулися болота й озера. На шляху до Ташкенту така ж зупинка була в Алма-Аті, столиці Казахської республіки, що лежить на передгір'ях Заїлійського Алатау, у стіп відкритого вічним снігом верха Талгар (4973 м.). Нам було дозволено вийти на площу перед дворцем цього доволі мальовничого міста, що як й Іркутськ було пов'язане з долею сотень тисяч українських переселенців і засланих. На 4,2 мільйони казахів

живе там 5,5 міль. росіян і 1 мільйон українців.

Ташкент — прекрасне місто. Я приїхав до нього вже вдруге. Рівно 14 років тому був у групі журналістів і дипломатів, що супроводили прем'єр-міністра П. Е. Трудо в його історичний подорожі до Ленінграду, Москви, Києва, Ташкента, Самарканду, Норильська. В Узбекистані ще залишається живим спомин про цю тріумфальну подорож. Її тямить обслуга готелів і звичайні люди з вулиці. Тепер, у Самарканді, нас супроводила тамошня провідниця з Інтуриста, дуже мила молода жінка Алла. У неї було особливе пережиття, що ніколи не забудеться. В 1971 році була вибрана супроводити групу прем.-міністра Труда. Але трапилось нещастя. Два дні раніше простудилася і майже втратила мову. Тепер, дізнавшись, що я був у тому почоті, не могла натішитись, що бодай по стільки роках має якесь особисте відношення до тієї нездійсненої мрії.

Місто, що тоді ще частинно було зруйноване після землетрусу в 1966 р., тепер

Готель "Узбекистан" в Ташкенті, прикрашений питомим узбецьким орнаментом, що одночасно й охороняє його від спеки та зміцнює від землетрусів.

майже вповні відбудоване. Тільки деякі з руїн старовинних будівель, зрушених впродовж століть землетрусами, які постійно повторяються, все ще стоять в грузах. Хоч наш гід Ельмер запевняв, що немає чого боятися, бо цьогорічний невеличкий землетрус вже відбувся, я необачно висловив думку, що варто б поспішати все таки з виїздом. Ми щасливо провели дві ночі в Ташкенті, тоді дві ночі в Самарканді й ще одну ніч у Ташшенті і вже лишень у тиждень згодом дізналися, що землетрус таки відбувся і то один із сильніших, з людськими жертвами і матеріальними втратами. Його епіцентр був на відстані 30 кілометрів від Ташкенту, силою 7° Р.

Після холоду Москви й особливо Іркутська ми врешті в Ташкенті загрилися. Термометр показував 40 ст. Ц. голячі. Цю високу температуру сприймається там легше, бо дуже сухе повітря.

Узбекистан живе своїм споконвічним дуже своєрідним життям. Найкраще можна обсервовувати його на база-

рах. Яка незвичайна колоритність, яке ніде не бачене в цій частині світу багатство плодів землі. При кожному станку міхи муки, всякої крупи, гори картопель, рижу, свіжої городини, всяких доморобних маринат, приправ, напоїв, родзинок, сушениць, хлібів, паляниць, солодоців, пряноців, закусок, яєць, м'ясив. Скрізь вигравали кольорами полуниці, черешні й вишні, манячи поласувати. Але нам було строго наказано не торкатися нічого свіжого. Хоч ми й дотримувалися заборони, то все одно майже всі перехворіли на шлунки. Винні були цьому бактерії, чи дуже одноманітний і часто недбайливо подаваний інтуристський харч? Годі сказати.

По всіх готелях, на просторі всієї безмежної країни подається тільки два види меню, що його по своїй впадоби вибирає ота головна провідниця, що супроводить вас від приїзду до відбуття. Раз обране немає сили змінити. Ні місцева температура, ні клімат не беруться до уваги. Цим разом в обидвох

Біля ташкентського ярмарку: узбек, що привіз свій товар, ослик й автор репортажу.

менью панівними були огірки. Здорові, дорідні. Нашвидку порубані на декілька товстих куснів впоперек, із шкіркою. Це й була наша єдина городина на обіди й вечері

Світлим виїнятком був ресторан “Дніпро” в Києві, де й меню з усіх найрізноманітніше й допускалися зміни. Загалом, “Дніпро”, порівнюючи з минулим роком

(хоч і тоді він був у числі кращих), дуже підвищив свій стандарт. Відремонтовано кімнати, почищено підлоги й обслуга куди ввічливіша, як була. Одного б ще визбутися: отії крикливої, “модерної” музики, що “розважає” гостей у ресторані, не даючи людям промовити слова одне до одного.

Ташкент має вже близько двох мільйонів населення.

Це четверте по кількості мешканців місто після Москви, Ленінграду, Києва. Одне з найдавніших в Середній Азії. Там відкрито сліди поселень 3-4 століть до Христа. У 7 віку нашої ери він був уже фортецею, що її у VIII столітті знищили араби. Починаючи з X ст. він носить уже назву Ташкент. У XIII ст. зайняли його орди Чінгіз-хана. Із часу Тимура (кі-

нець XIV ст.) зберігся мавзолей і мечеть Зангната. Визначною пам'яткою XV ст. є мавзолей Юнусхана. Дещо новішою — комплекс двох мавзолеїв і медресе (духовна семінарія) з першої половини XVI століття. З того ж самого віку збереглася також медресе Кукельдаш, монументальний пам'ятник архітектури. Дуже імпозантний релігійний центр Барак-

Колишня мусульманська духовна семінарія (медресе з XVI ст. в Ташкенті, де знаходиться одне із міністерств Узбекистану.

хан із похованнями ханів й останнього з них Баба-хана. Теперішнім головою центру є його син.

Особливо зятамилися відвідини старого міста Ташкенту. Воно все ще живе своїм особливим життям, відірваним від сучасної дійсності. Одно й двоповерхові дома — це ліп'янки. При цьому ж кожний з них займає один цілий бльок, оточений дорогою, що в них живуть цілі роди.

Одного вечора ми були в театрі на узбецькому балеті “Амулет любові”, що побудований на історичному сюжеті з ханами, гаремами й темою любовного конфлікту, який нещасливо кінчається. Після цього влаштовано нам в готелі (за окремою запластою в долярах) дегустацію національних узбецьких страв. На меню було три роди суп: суп із сочевиці, розсіл з баранини з клюсочками і суп на їхньому особливому горосі. До нього подавалися книші з баранини, дуже смачні, а після них два великі вареники з м'ясом і цибулею, товстий пілаф і шашлик. Усе це запивалося

сухими узбецькими винами. Вечеря тривала майже до півночі.

Наступного пополудня невеличкий літак “Антонов-24”, що поміщував 24 пасажери, немилосердно гудучи й гойдаючи, завіз нас до Самарканду. Літак летів невисоко, погода була сонячна й можна було спостерігати врожайну долину річки Зеравшан і недалеко верхи Туркестанського гірського хребта на півдні. Лет тривав всього лиш одну годину.

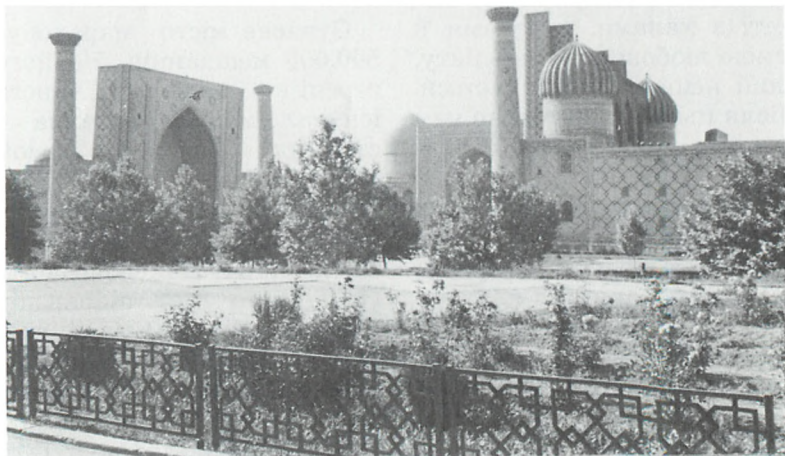
Самарканд

Сучасне місто нараховує 500.000 мешканців. На його терені в 6 столітті до Христа існувало місто Мараканда — столиця Согдіяни. Згодом Самарканд увійшов до Тюркського каганату і в 329 р. був захоплений військами Олександра Македонського. На початку 8 ст. підпав під владу арабів, у 9-10 ст. входив до держави Самонідів, опісля Саханідів. Згодом завоювали його турки-сельджуки й каракатаї, а в 1220 зруйнували орди Чингісхана. В кінці 14 й на початку 15

століття був столицею імперії Тімура (Тімарлана). В 1424-29, за внука Тімура — Улузбека, що був відомим астрономом і вченим, була споруджена астрономічна обсерваторія, яку ми оглянули. З кінця 16 ст. Самарканд входив до Бухарського царства і лишень 1868 р. був зайнятий Росією.

У північно-східній частині міста знаходиться городище

Афрасіяб з музеєм заснування Самарканду. Незвичайним є ансамбль Шахі Зінда з XV віку і комплекс руїн мечеті Бібі Ханім — з багатим фаянсовим і різьбленим мармуровим декором та мавзолеєм. У центральній частині Самарканду дуже мальовничим є ансамбль площі Регістан з медресами Шир-Дор і Талля Карі. На півдні від нього знаходяться

Площа “Регістан” в Самарканді — комплекс найвеличніших будівель міста (XV—XVIII ст.)

“Сходи до неба” у мавзолеї “Шахі-Зінда” із XIV віку в Самарканді.

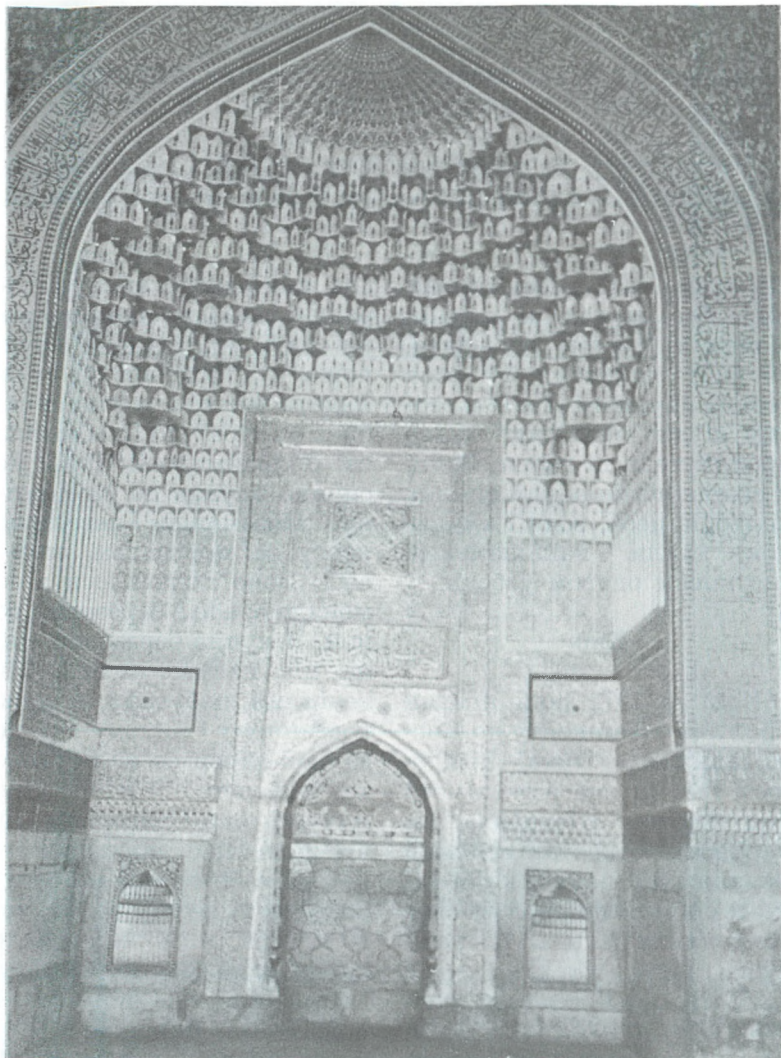
мавзолеї Гур-Емір, Аксараї і Рухабар (пам'ятки 14 і 15 століть). На південному сході від Регістану є руїни мавзолею Ішрат-хана (1464) та меморіальний комплекс біля мавзолею Ходжа Абді-Дарун (15 ст.).

Слова не можуть описати величі будівель Самарканду. Коли спускаєтесь північно-східним схилом Афрасіяба, бачите, як верх дороги з величною достойністю підносяться будівлі Шахі-Зінда. Пройшовши під стрімкою аркою порталю, вступаєте у осінену куполою усипальницю колишніх володарів. Це меморіальний ансамбль, що йому немає рівні у світі. Строгі моноліти мавзолею увінчані копулами то блакитними, як голубинь неба, то золотими, насиченими промінням сонця. Стіни заповнені орнаментальною різьбою, розписами, мозаїкою, ошоломлюють вас багатством ліній і кольору. Із усіх покорених країв привозив Тімур у свою столицю архітекторів та мистців, щоб творили невмірущі пам'ятники йому і його народові. Його задуми продовжував унук

Улузбек і наступники. Усі ці шедеври далекого минулого, прецизно відреставровані, вписалися в силует сучасного Самарканду.

Із Самарканду ми повернулися ще на одне пополудне і ніч до Ташкенту. Узбекистан — це країна щедро вивинувана теплом і багатством плодів землі. Її золото — це бавовна і шовк. Самаркандські шовкові тканини сталися національним строєм узбеків. Подібних немає в усьому світі. Тай і не купите їх ніде в Радянському Союзі поза Узбекистаном.

Розказує легенда, що жив колись у Самарканді ткач шовкових тканин, що мав дуже вродливу дочку. Побачивши її красу, хан забрав її до свого гарему. Ткач благав хана повернути йому дочку, пропонував великий викуп, але хан не поступався. Врешті сказав: — Я поверну твою дочку, якщо зробиш мені таку тканину, що кращої за неї не буде на світі. Ткач ночами не спав, продумував, але видумати не міг. Аж одного надвечір'я, сидючи заклопотаний над річкою, він нараз помітив на

Внутрі медреси "Тілля Карі" в Самарканді.

воді чудові кольори — відбитки сонця, неба і хмарин. Він був такий зачарований красою, що негайно пішов до свого верстату й відтворив на шовковій тканині ці небесні кольори. Хан був захоплений і назвав цей витвір “хан-атлас”. Він єдиний міг одягатися в ці шовки. Дочки ж ткачеві не віддав, бо надто полюбив її і взяв собі за дружину. Тестеві своєму ж дав виключне право продукувати ці взори. Вони, у різних відтінках райдужних кольорів неба, води і хмаринок, стали національним святковим одягом узбеків.

Київ

Коли в 1971 році я один пролітав з Ташкенту до Києва, капітан літака повідомив, що ми оце находимося над Фортом Шевченка, де карався в солдатах великий український поет, і коли замовк його голос пролунали в голосниках слова “Заповіту”.

Тепер, їдучи тим самим повітряним шляхом, ми заздалегідь попросили стюардесу повідомити, коли летітимемо

над містом і фортом Шевченка. Вона це вчинила, шепнувши на вухо, що за п'ять хвилин будемо над пам'ятним місцем. Але в голоснику й далі грались якісь пісні народів СРСР.

Для нас — українців цих два дні перебування в Україні були відпочинком у рідній хаті. Інші члени групи поїхали з місцевим гідом оглядати місто, а я пішов сам один на гірку до Пам'ятника св. Володимирів. Потім неспішно блукав по Хрещатику. Побачивши невеличку чергу за морозивом, став і собі. Воно подавалося з лимонядою, або з березовим соком. Я купив березовий сік і не міг насмакуватися. Під вечір ми побували в дуже гостинному і милому нам домі-дачі вдови по незабутньому письменнику Юрію Смоличу, Олени Григорівни, що вгощала нас королівською вечерою. Чого там не було? Закусок із десять бодай, сом із Дніпра, й окунці, і сало, що під язиком розпливалося, і оселедчик, зелений борщ із подвійними піріжками — з кропиком та з м'ясом, голубці з молоді капусти, свиня-

На вечері в Олени Григорівни у Кончі Озерній під Києвом.

чі котлетки, різні салатки і варенички мініатюрні з вишнями, торти і компот з молодого ревеня. “Спотикача” теж ковточок невеличкий спробували.

Випивати народові в СРСР зразу ж тепер відхотілося. Скрізь по країні були влаштовані протияльогольні дні, коли жіноцтво публічно здавало самогонну горілчану апаратуру, маніфестуючи свою солідарність з урядом у

заходах припинити пиянство. За весь час перебування в СРСР ми бачили лишень одного п’яного на вулиці, але і його тверезіший колежка негайно штовхнув у якісь темні двері, щоб витверезився.

Наступного дня я вже разом з нашими американцями поїхав і в Києво-Печерську лавру (включно навіть Ближніх печер-катакомбів), а також до св. Софії та Му-

зею золотих скарбів України.

Весь час нашої подорожі по європейській частині Радянського Союзу погода перепліталася з дощами, інколи зливними. Так було в Москві, і в Ленінграді, і в Києві. У Києві то випогоджувалося, то знову надходили хмари-тучі. Декілька разів падав дощ із градом. Раз випав град величини волоських горіхів. А води збиралися такі, що дороги видавалися ріками і припинявся на деякий час рух автомобілів.

Ніхто з цього приводу не ремствував, навіть і ті, кому град позбивав фарбу на машинах, бо до того часу була посуха і дощ був конче потрібний.

У Києві перецвіли вже були каштани і все місто забіліло запашним цвітом акацій, а в Ленінграді та Москві щойно починали розцвітати бози.

Ленінград

Що нас вразило відразу після приїзду до Ленінграду, це незвичайно ярке надвечірне сонце. Наш літак прибув десь перед десятою годиною

вечора, а сонце, висячи якось непорушно вже над самим обрієм, світило і пекло. Це саме починалися північні білі ночі. Майже під 12-у годину ночі було ще ясно, а пів на четверту вже знову світало.

Ми прилетіли з Києва на ленінградський аеропорт Пулковская і поселилися недалеко від нього, на краю міста, в готелі з тою ж назвою. Готель Пулковская був наймодерніше устаткований з усіх, де приходилось нам досі бувати. Побудували його рік тому фінляндці. Перед нашими вікнами простягалася дуже простора площа з величним і композиційно багатим пам'ятником Героям Ленінграду, присвяченим мільйонові населення міста, що загинуло в часі 900-денної облоги Ленінграду німцями під час Другої світової війни.

Використали також наше перебування, щоб побувати в найбільшому в Росії музеї мистецтва і культури — Ермітажі. Тому, що час був обмежений всього лиш до двох годин, ми вирішили сконцентруватися лишень на

пребагатому відділі європейського мистецтва з дуже доброю репрезентацією французьких імпресіоністів та постімпресіоністичних напрямків, зокрема ж Пікасса.

Тільки прибувши до міста ми зразу ж почали розпитувати про можливість відвідати помешкання-музей, де прожив останні роки і помер Тарас Шевченко.

Було велике розчарування, що довгий час не знаходили нікого, хто дав би нам цю інформацію. Розпитували в Інтуристі, кудись вони там дзвонили, але дізнатись, мовляв, не могли. Аж врешті, після настоювання, таки дізналися, що меморіальна кімната Шевченка знаходиться таки в будинку Академії мистецтв і його адреса: Університетская набережная, дом 17. Научно-исследовательський Музей Академії художеств СССР, Ленинград.

Вершина переживань: відвідини дому-музею Шевченка

Коли ми під'їхали до брами Академії мистецтв, тоді лиш побачили напис, що Му-

зей Шевченка закритий в понеділки і вівторки. Це був вівторок, 4 червня, і ввечері нам слід було вже відїжджати в Москву.

Брама була відкрита і ми подалися на перший поверх. Ступаючисходами, відчували дослівно на кожній сходинці святість цього місця. Це ж щоденно, від початку червня 1858 року до дня смерті ступали тут ноги Генія. На першому поверсі (поверхи дуже високі) просторий антресоль, прикрашений копіями скульптур клясичних майстрів. Молода студентка одну з них копіює, так як копіював колись Шевченко. Прошу дозволу зробити фотографію. Дівчина не відповіла, але й не заперечила.

На антресоль виходить декілька дверей. Із одних вийшла середнього віку жінка. Запитуємо, чи не могли б все таки зайти до Музею Шевченка. Кажемо, що ми з Канади, вже відїжджаємо й не знали, що музей сьогодні закритий. Просить почекаати, вертається до своєї кімнати і виходить з великим залізним ключем. Довідуємося, що ця ввічлива пані — це завідую-

У кімнаті Тараса Шевченка в Ленінграді: Ірина Н. Николаєва, завідувача музеєм (в окулярах), автор репортажу М. Колянківський і д-р Галина Рудницька

ча музеєм Ковалева Ірина Николаєвна. Відкривши двері до Музею — колишньої робітні Тараса Шевченка, вона добряче та з пієтизмом розказує про Тараса Шевченка і його тут перебування.

У кімнаті стоїть мольберт, на столику палітра й пензлі та різці. На софі — бандура. На кілку висить солом'яний бриль.

Робітня досить простора з

великим вікном, що виходить у сад. Стеля дуже висока, багато повітря.

Ліворуч у робітні сходи на вищий поверх до мешкання, де жив Шевченко. Сходи дуже стрімкі. Це на них знайшли його мертве тіло. Стеля у кімнаті нагорі нижча, але розмір кімнати, мабуть, той самий, що й робітні внизу. Колись там стояло ліжко та інше обладнання. Тепер сто-

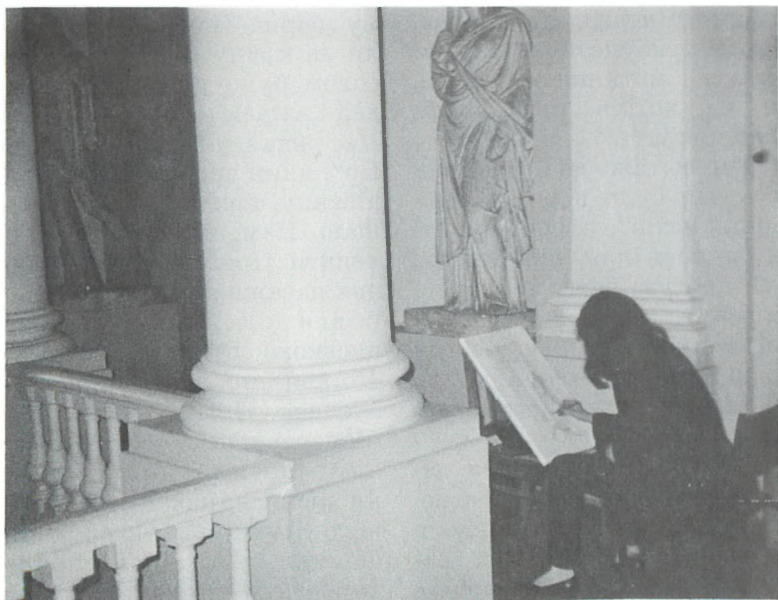
ять лишень габльотки з фотокопіями метрики народження, документу звільнення з кріпачтва, поліцейських актів тощо.

Бібліотека Академії мистецтв приймає дарування книжок.

Виходимо з будинку Академії під враженням великої ввічливості, з якою нас прийнято. Ми помічали також багато ввічливості лю-

дей на вулицях Ленінграду й Москви, що були раді допомогти інформаціями, хоч ми зверталися до них українською мовою.

Побували ми також у Петродвірці над фінською морською затокою. Не зробив на нас якогось особливого враження. Там зібрано картини, різне умеблювання й декори, що їх Петро Перший привозив із своїх численних по-

В антресолі перед помешканням Тараса Шевченка студентка Академії, як і колись Поет, робить рисунок однієї із клясичних статуй

дорожей. Фонтани в городі не манили, бо падав дощ. Парком у сльоту ходити не хотілося.

Москва

До Москви ми приїхали були і з неї від'їздили. Перше враження, після приїзду, було дуже прикре. Простора галя, де ми проходили митну перевірку, була дослівно набита людьми, що моталися від однієї черги до другої. Нараз прибуло було кілька літаків і митники не могли, чи не хотіли прискіпати процедуру.

Чомусь аж два віконця весь час було відкрито для "дипломатів", а спершу одне лишень для всіх інших. Усі просувалися із своїми валізами, втомлені, зденеровані. Минуло щось зо три години, поки можна було врешті дихнути чистим повітрям.

У Москві були ми вже декілька разів і не раз про неї писали, то й не зупиняюся на подробицях. Жодних зовнішніх змін там не видно. Так само стоять люди в черзі до мавзолею Леніна. Так

само міняється варта при могилі невідомого вояка.

Та загалом, — вже сама ідея їхати двічі до того самого міста не є надто доброю. За нашої ж подорожі ми по двічі побували і в Ташкенті, і в Москві.

*

День 6 червня був для нас дуже довгим. Уже в четвертій годині ранку повставали і їли сніданок на летунському двірці. Після цього ждали на митну перевірку. Цим разом було дуже мало людей і валізи не перевірялися. Нас ждав уже літак "Свісс Ер", який зробив нам несподіванку, причаливши у Варшаві. Нам не дозволено виходити. Прийняли тільки нових пасажирів. У Цюріху пересіли до великого трансокеанського літака, який після 45 хвилин льоту присів у Женеві. Потім летіли вже безпереривно до Нью Йорку, але прибули туди в дві години після нашого передбаченого приїзду. Заки пройшли формальності, до сполучного від'їзду літака з Ньюарку до Бофало залишалося менше години часу. Шофер лі-

музини, підбираючи подорожі ще й інших пасажирів, виявився справжнім “цирковцем”, прослизаючи поміж гущу автомобілів під час “раш-години”. Але мимо всіх зусиль, прибув на аеропорт 15 хвилин після передбаченого відлету нашого літака.

На щастя, літак ще стояв, але вже запускав мотори. Не було можливості здати валізи, отже мурин бігцем віз їх візком просто до літака. Але все закінчилося щасливо, ми приїхали на час додому.

І все добре, що добре кінчається.

ЦВІТЕ ВЕРЕС..

У Яворівському районі на Львівщині, де багато піщаних місць, на кожному кроці можна зустріти верес. Мало хто звертає увагу на його маленькі квіточки, які, коли їх багато, утворюють бляклий бузково-рожевий килим. Та хоча в цієї рослини краса непримітна, у неї багато достоїнств.

Цвіте верес довго, кілька місяців, до заморозків, даючи весь цей час роботу бджолам. Мед з його квіточок вважається надзвичайно цілющим. Та й листя із стеблом у народній медицині застосовують при нирковокам'яних, легеневих та нервових хворобах, при ревматизмі і простуді.

Верес не боїться сильної засухи, селиться на найбідніших ґрунтах, першим освоює лісові пустища після пожеж чи вирубок. А якщо поставити його у вазочку без води, квіточки та листочки багато днів залишаються свіжими, наче щойно зірваними. З молодих його пагінців можна одержувати жовту фарбу.

Є у вереса ще одне призначення: з його кореня роблять люльки.

А. Копчук.

САДИ ПОСЕРЕД ЛІСУ

У подільських лісах часто трапляються овочеві дерева, інколи й невеличкі сади. Виявляється, що вони мають дуже давню історію, що сягає початків української державності.

Рятуючись від нападів кочівників, наші предки в XI—XII сторіччях влаштовували собі оселі в лісах і засаджували там овочеві дерева.

Історія садівництва в Україні, й зокрема на її західних землях, сягає ще доби бронзи.

Андрій Чирва

І ПОТЕЧЕ ДУНАЙ У ДНІПРО

Із 50-их років в Україні почався пляномірний територіальний перерозподіл річок. Споруджено Північно-Кримський, Кахівський, Інгулецький, Північно-Рогачинський та інші канали, що подають воду у степові райони. Розпочато будівництво каналів Приазовського та Дніпро-Інгулець.

Поява такої грандіозної водної програми викликана цілим рядом причин. І найперша — брак вологи у степовій зоні України.

Водні ресурси України досить незначні. Забезпеченість водою одного її жителя у 15 разів нижча, як у цілому по СРСР, і майже найнижча в Європі. Водночас Україна — це потужний економічний потенціал. Тут розташовані великі комплекси — Донбас, Кривбас, Приазов'я, промислові вузли пониззя Дніпра, тут високо розвинуте сільське господарство. Вода, скрізь потрібна вода.

Згадана водна програма передбачає перерозподіл запасів вологи окресленого району. Каналами перекидається воду річок, що течуть територією України. За прогнозами, на початок наступного десятиліття, якщо так піде далі, у гирлі Дніпра складеться стійкий дефіцит стоку. Адже зростатиме не тільки індустрія, але й збільшаться площі поливних земель.

Сьогодні ми дбаємо про раціональне використання води, створюємо автоматизовану систему управління, плянуємо спорудження Дніпровсько-Бузького та Нижньодністровського гідровузлів, які відокремлять від моря річкові лимани.

Але цього замало. Ось чому і довелося звернутися по допомогу до Дунаю.

Більш як десять років тому інститут “Укрпроводгосп” розробив схему використання водних ресурсів ріки Дунай. Він спільно із 76

іншими проєктними та науководослідними інститутами виконав технічно-економічне обґрунтування будівництва каналу. Запропоновано трасу каналу вздовж узбережжя Чорного моря, від Кілійського гирла Дунаю до Дністра і Дніпра, з виводом його в Кахівське водосховище. Звідси дунайська вода потече в Крим, в таврійські степи, в Приазов'я, на Рогачинську та інші зрошувальні системи. Крім цього будуть обводнені мижиріччя Дунай — Дністер — Південний Буг — Дніпро.

Нині виконано широкий комплекс наукових досліджень, що розподіляються на чотири великих групи: інженерне, соціально-економічне, екологічне та водоохоронне обґрунтування. За складністю інженерних рішень, за потужністю об'єктів комплексу й за обсягом завдань, що розв'язуються, це буде споруда справді унікальна.

Траса каналу перетне річки, вибалки, а також морські та річкові лимани — Сасицький, Хаджибейський, Куяльницький, Тилигульський, Березанський, Дніст-

ровський та Дніпровсько-Бузький. Лимани розділять канал на шість ділянок. Це вимагатиме багаторазових підйомів та скидів води. Змонтовані насосні станції підніматимуть її на висоту 180 метрів. Скиди води будуть проводитись через гідроелектростанції. Тобто енергія, витрачена на підйом, значною мірою повертатиметься назад. Крім того плянується шляхом спорудження грებель створювати регулюючі водосховища.

Довжина каналу сягне майже 440 кілометрів. Не скрізь він буде відкритий. Там, де необхідно — наприклад, щоб зберегти відомий Куяльницький лиман з його унікальними лікувальними грязями, — проляжуть нитки дюкерів діаметром до 7,5 метра.

Будівництво тільки першої черги каналу коштуватиме державі майже два мільярди карбованців. Великих затрат вимагатиме спорудження зрошувальних систем, господарське освоєння поливних земель. На це піде майже 5,5 мільярда карбованців.

Дунайська вода в перспек-

тиві напоїть близько 4 мільйонів гектарів сільськогосподарських угідь Одеської, Херсонської, Миколаївської, Запорізької і Кримської областей та Молдавії. Очікується значного приросту зерна, кормів, овочів. Набагато поліпшиться забезпечення водою міст і сіл та промислових підприємств.

Над екологічним обґрунтуванням каналу Дунай-Дніпро працювало 19 науково-дослідних установ, очолюваних Інститутом гідробіології Академії наук України. Чи вплине канал на землю, на ґрунтові води, на

природні водойми? Дослідження засвідчили, що до якихось серйозних негативних наслідків будівництво каналу не призведе. Де це потрібно — будуть побудовані дренажні системи, щоб запобігти підвищенню рівня ґрунтових вод і підтопленню території. Підрахунки показують, що канал не зменшить біологічну продуктивність моря, не порушить екологічну ситуацію. Буде створена система постійного контролю вод.

За журналом "Наука і суспільство",
Київ

УКРАЇНСЬКІ МАЙСТРИ ЧОРНОЇ КЕРАМІКИ

Недалеко від Львова, між невеличкими містечками Олеськом і Білим Каменем, у лісовій гушавині сховалося сільце Гавареччина, де споконвіку з покоління в покоління передаються секрети особливої чорної кераміки. Чорна кераміка — це там прадідівське ремесло, що існувало поруч з барвистою майолікою і полив'яним посудом.

Потрібно мати надзвичайне чуття і вміння, щоб вчасно, у потрібну хвилину засипати горно печі, довести і витримати глиняний посуд на певній межі випалювання. У наші дні чорна кераміка втратила чисто утилітарний характер і перетворилась у галузь декоративно-прикладного мистецтва.

*

Заборонений овоч не гризить штучними зубами. Він надто твердий.

Гумореска

КОЛИ РОЗЛУЧАЮТЬСЯ ДВОЄ...

Однієї нічки, несподівано й для себе самого, Семен Петрович всі свої апартаментові доми й інші земні інвестиції покинув і в ту ж таки хвилину у багатотисячному натовпі перед небесними воротами знайшовся. Багажів у душечок прибулих не було жодних, перевірка проходила справно, тож за декілька хвилин — по земному рахуючи, Семен Петрович уже на приділений йому ділянці розглядався, де без болю і печалі всю вічність проводити йому доведеться.

А ділянки ж на тому світі, як і на земному, не однакові. Там уже, як хто собі заслужив на Долині сліз. В одного — на горбочку, з видом панорамним, де й осібноячок побудувати можна б, а в других, ось як у нього, діляночка вузька й коротка, де впритул до сусіда будуватися треба.

— Будівельними матеріалами не турбуйтеся, їх у небесній інтендантурі вам ви-

дадуть! — добрячий сусід порадив.

— Безплатно даються?—

— Ви ж з якої планети прибули? — сусід здивувався. Ніде ніщо задармо не дається. А в небі й поготів! Небесними скарбами тут розраховуватись треба, що їх, на Землі перебуваючи, придбали.

— А як дізнатися, скільки там у мене?

— Не журиться, в інтендантурі вам скажуть!

Розум у Семена Петровича практичний, з будовами не раз діло мав, тож, заки в інтендантуру піти, плян будиночка намітив. Сусіди кругом бонгала поставили, а він вгору піде. Вид відкриється й рентівничка якогось притулити зможе, у потрібі.

Але в інтендантурі виявилось, що на Семеновому конті й найдрібнішого дукатика немає. Срібнячків декілька якось ненароком придбав був, та їх на якісь адміністративні витрати відтягнуто.

— Нічого не пораджу! — співчутливо сказав головний бухгалтер, на комп'ютерському екрані порожні рубрики показавши.

Та в ту ж хвилину цифри якісь забігали і на Петровичевому конті сіли. Це ж бо саме на Землі подруга вірна, Ксенія Йосипівна, у сороковий день його смерті на сорокоуст дала.

— Ех ти ж! — зворушився Семен Петрович. Аж сльозу вдячності рукою змахнути захотілося. Та ні сліз, ні рук у нього в небі не було.

— Так тепер конто у вас, Семене Петровичу, відкрите. Замовляйте, що хочете! — задоволено сказав бухгалтер!...

Та ще, заки Семен в осібнячку влаштуватись, як слід, зумів, гостя-душечка біля нього з'явилася.

— Не впізнаєш, Семенку? — защебетала.

“По чому ж тебе впізнати?” — Семен подумав. Але якийсь, наче б то знайомим, запахом парфюмки від неї війнуло.

— Галя? — раптом пригадав собі досить таки близеньку знайому ще з молодих

літ. — Якже ж тобі ведеться?

— Добре, — каже. — Усім тут добре, та якось дещо скуваю сама.

— А де ж твої?

— Порозходились. Одні ще на Землі віку доживають, а другі — хто в пеклі, а хто в чистилищі... Гарненько тут у тебе, а я ж там між чужими. Дозволиш, може, що сюди переберуся. Розрадініше буде.

Поміркував Семен Петрович, вагаючись, а там пригадав собі, що в небі ніхто нікому місця не займає, бо ж написано, що тут мільйони душ на вістрі шпильки вмищаються, тай каже:

— Добре, Галюсю! Ось там, бачиш, на столику в ниток клубочку шпильки застромлені. Сідай на будь-яку головку тай влаштовуйся!

Згодом ще й дружинина подруга Алла прибилася, а за нею Слава — сусідка колишня. По шпильковій голівці кожна дістала й задоволені. Коли б це так на Землі, заздрощі були б та ревнування. А в небі — вони на арфах грають та виспівують,

аж любо. Семенові Петровичу й самому, наче молодість повернулася. Вже й дружину рідну призабув би, коли б не те, що вона там, сердечна, на Землі свічечки постійно за його душу ставить іkonto небесне збагачує.

Здавалося, так воно вічно буде. Але ж разу одного, коли всі вони хорівід виводили, з дверей голос Ксенії Йосипівни пролунав. З притиском таким незабутнім.

— Бачу, не погано маєшся тут, Семенку. На всі голоси виспівуєш!

Рентівниці так зразу ж на шпильочках присіли, а Семен Петрович, спиною клубочок закриваючи, дружину вітати кинувся.

— Як чудово, Ксенечко, що ти відвідати мене прибула!..

Забув, сердега, що — як не скривав би, ніколи ще не бувало, щоб перед очима Ксенії щось заховалося. Тож, хоч — не хоч, представляти то-

вариство прийшлося. І тут же ж справа коротко вирішилась.

— Шуруйте туди, звідки прийшли! — Ксенія скомандувала.

Семен Петрович заступається почав, що вони, мовляв, на головках шпильок місця не забиратимуть, але дружина, ще по земному різко, відрубала:

— Тепер не забиратимуть, але, коли по воскресінні мертвих корпуси свої притягнуть, повернутись нікуди буде. Небо, не небо, а людині ж без вигоди важко жити було б!..

Коли б це на землиці діялось, конфронтація отака неприємна була б, що Ксенія Йосипівна зо два тижні слова до Семена Петровича не промовила б. А в небі, вони зараз таки вкупоньці сіли і дуєта любовного такого затягли, що сусіди аж вікна повідкривали, любуючись.

М. ТОЧИЛО

*

— Ось, пане докторе, я повернулася з мінеральних вод.

— І чудово! У вас такий здоровий, квітучий вигляд, ви так поповніли... А від чого ви лікувалися?

— Від повноти, пане докторе!..

Борис Рожин

ПАПІР З КАМЕНЮ?

За свою тисячорічну історію папір не раз змінював свій склад. Навзамін єгипетському папірусові прийшов сірійський пергамент і папір з китайського бамбуку й шовку. Минув час і його витиснув папір з бавовни і деревини.

Виробництво целюльозного паперу зростає нині у всьому світі. Позаминулого року було випущено 152 мільйони тонн целюльози. Вчені припускають, що до кінця століття випуск целюльози і паперу збільшиться порівняно з нинішнім часом у вісім разів.

Отже доведеться рубати ліси, для відновлення яких треба 60 — 70 років. Тому спеціалісти давно шукають способів виготовлення паперу не з деревини, а з іншої сировини. І слід сказати, що пошуки ці не марні.

Кілька років тому почали в Японії виготовляти папір

із синтетичних волокон і тонких плястмасових плівок. Уже випускають синтетичний папір в США, Англії, в деяких європейських країнах. Способи виробництва паперу з полімерів розробляють і в СРСР. Незабаром синтетичний папір дістане в житті, побуті і техніці найширше застосування.

Але ж плястмаси не вимагають для свого виробництва органічної сировини. То чи не можна робити папір, скажімо, з металю? Можна — із сталі чи нікелю. Це будуть аркуші завтовшки у кілька тисячних частинок міліметра. Книга середнього формату на п'ятнадцять тисяч сторінок, видрукувана на такому папері, матиме товщину один сантиметр. Чи не заманливо? Книжки займуть мало місця і навіть у маленькому помешканні можна буде примістити велику особисту бібліотеку.

Інші спеціалісти вважають, що папір робитимуть з каменю — кварцу, базальту, графіту. З розплавленого каменю вже вміють одержувати волокна, з яких після спеціальної обробки можна відливати аркуш як на звичайній паперовій машині. Папір з кварцевих і базальтових волокон має особливі властивості — прокладки з нього використовують для захисту від тривалої дії розплавлених металів, для термоізоляції в агрегатах, в електropечках і міксерях.

Уже декілька років проводяться успішні досліди, щоб одержувати з каменю друкарський папір. Не виключено, що найближчими роками у нас розпочнеться випуск кам'яного паперу у промисловому масштабі.

А чому б не робити папір із скла? Адже давно навчилися витягувати з нього найтонші нитки. З однієї кульки розміром з вишню можна витягти близько сто кілометрів скляного павутиння. Із скляних ниток роблять гнучку і міцну тканину. Ось уже понад два десятиліття років з окремих скля-

них павутинок виготовляють папір. Щоправда, на ньому ще не друкують книг і журналів, але ним користуються судно- і літакобудівники. З такого паперу вже роблять меблі, перегородки, ним облицьовують стіни.

Виробництво скляного паперу буде вигідним, бо скло — дешевий матеріал, до того ж тут прислужиться і бите скло. Отож, можливо, до кінця століття матимемо "скляні" книги.

Та все ж більшість учених сходиться на тому, що найсильнішим суперником деревини у виробництві паперу будуть не камінь і не скло, але синтетичні волокна і полімерні плівки. Адже папір з хімічних волокон і плівок має багато позитивних властивостей. Він не боїться вологи, мікробів, бактерій, молі, гризунів. Такий папір міцний, легкий, еластичний.

А втім, може статися, що наука забезпечить промисловість матеріалами для письма з ще кращими властивостями.

Х р о н і к а

УКРАЇНА

МОВ ПОВІНЬ СТОЯТЬ У ДУШІ ПОЧУТТЯ

В сосновому козубі зібрані сяють суніці.
Між ягід проллялось зелене проміння трави.
Над ними бджола, як краплиста суніця, іскриться.
Бджола золотиста, мов звук золотий її звив.

Неначе із золота звито бджолу золотисту,
і ллється, як мед, її пісня органна, густа.
І вивільга світить, неначе смарагдове листя,
і світиться листя, неначе смарагдовий птах.

Берези посходились в хор у святковий, жіночий,
у біле ляне полотно повдягались усі.
зелена хустина на кожній березі тріпоче,
по ластівці синій заплетено в кожній косі.

По ластівці синій у кожну заплетено косу!..
Хіба ж не стрічки ластів'їні у білих берез?!
І вечір червневий, забувши про сонячний посох,
по стежці піщаній без посоха йде через ліс.

Мов літепло скрипки, вода з джерела витікає,
Мов літепло скрипки, вода в джерелі мерехтить,
мов літепло скрипки, вода в джерелі розцвітає,
і хвиля за хвилию літеплом скрипки тремтить...

А далі на узліссі!.. У далі рамена з ромену.
У далі лелека біліє, неначе ромен..
Мов повинь, стоять у душі почуття безіменні
і просять для себе нечувану повинь імен..

Євген Гуцало

В ЧЕРЗІ

— Ви за мною?
— Я за вами!
І штовхатися не треба,
Черга ця не за квитками —
За бажанням бути в небі.

— Ви за мною?
— Я за вами!
І не стукайте в віконце .
Черга ця не в інше місто —
За дорогою до сонця.

Стоїмо
Уперто, довго:
Ви — за мною,
Я — за вами.
Свого неба голубого
Досягаємо думками.

Я ТУТ ЖИВУ...

Я тут живу,
На добрій цій землі,
Де йдуть дощі
І дозріває колос,
Де білим цвітом
Облітають дні
І став піснями
Мій жіночий голос.
Я тут помру.
В кінці моїх доріг
Лише відлуння від пісень
Озветься...

Мені на долю
Нарікати гріх,
Та запитайте,
Як мені живеться,
Я відгукнусь
Словами на слова
І від уваги —
Без сльози — заплачу.
Нехай збагне
Байдужість світова,
Що я для когось
На землі
Щось значу.

Ганна Чубач

Премія М. Лисенка для композитора В. Кирейка. — Розглянувши пропозиції, подані творчими організаціями, премію імені М. Лисенка 1985 року присуджено композиторові Віталієві Кирейкові за ораторію "Будь славен, Києве!", музику до балету "Сонячний камінь" та симфонічну поему "Дон Кіхот".

Валентина Шевченко головою Президії Верховної Ради УРСР. — Дотеперішня заступниця голови Верховної Ради закінчила Київський державний університет ім. Т. Шевченка, була з 1969 року заступником міністра освіти і в 1972—75 рр. головою Українського товариства дружби із зарубіжними країнами. Відвідавши в тому часі у провіді туристичної групи Канаду,

вона побувала в Ніягара Фаллс та в Музеї Василя Курилика.

Український народний хор ім. Григорія Верьовки нагороджено “Золотим диском”. — “Золотий диск” присуджується в СРСР артистам і ансамблям, коли кількість розкуплених платівок у їхньому виконанні перевищила один мільйон. Володарем цього диску став тепер хор ім. Верьовки за платівки “Українські народні пісні”. Під керівництвом А. Авдієвського хор записав уже 18 платівок із більше як 150 піснями.

Закарпатський чай. — В околицях Мукачева, на Червоній горі, вище виноградників прижилися й освоїлися куші деяких сортів китайського чаю. Місцевого прижильця названо “закарпатським”. Його врожайність така ж, як і на Закавказзі — від 24 до 60 сотнарів зеленого листа з гектара. Знавці високо оцінили якість цього чаю.

Ювілейна виставка мистецтва Анатолія Петрицького. — До 90-річчя з дня народження відбулася в київському Державному музеї українського образотворчого мистецтва виставка і вечір, присвячений пам’яті визначного мистця-модерніста, що його відкрив директор музею В. Яценко. Із спогадами про Петрицького виступили: мистці Тетяна Яблонська, Михайло Дерегус,

Василь Бородай, О. Лопухов, артист Є. Пономаренко, поет Сава Голванівський і дружина художника Лариса Петрицька. Після того відбувся концерт.

375-ліття Наукової бібліотеки Львівського університету. — Недавно відзначила свої небуденні роковини одна із найдавніших бібліотек не лиш України, але й усієї Східної Європи. У її фондах знаходиться біля трьох мільйонів книг більш як 40 мовами світу. Щороку це число поповнюється новими 65 тисячами книг з різних галузей науки і техніки. У бібліотеці дуже багатий відділ рукописних унікальних книг і стародруків, включно “Апостола” Івана Федорова. Є там і книга астронома Миколи Коперника “Про обертання небесних сфер”, видана 1543 року. Також з того ж року видання “Про будову людського тіла” Андреаса Везалія, що відкрив нову епоху в історії анатомії. Інша рідкісна книга — це “Атлас” видатного флямандського картографа Меркатора, надрукована 1620 року, яка містить карти європейських країн.

Спортові чемпіони. — Найкращим футболістом Радянського Союзу 1984 року визнано капітана дружини “Дніпро” Геннадія Литовченка. Він родом з Дніпродзержинська (кол. Кам’янське) і має всього лиш

22 роки. — Абсолютною чемпіонкою СРСР із спортивної гімнастики стала українка — Оксана Омелянич, якій 15 років.

Твір українського скульптора стоятиме в Тулюзі. — Тулюза є містом-посестрою Києва. В рямцях співдружності вислано туди недавно скульптуру, що зображує мистця Пабло Пікассо, — твір українського скульптора Михайла Грицюка, що помер 1979 р. на 50 році життя. Скульптура Пікасса, над якою він працював два роки, є одним із найкращих його творів.

Канівський хор “Кобзар”. — Уже два роки існує при канівському музеї-заповіднику Тараса Шевченка самодіяльний хор, що ним керує викладач місцевого культурно-освітнього училища І. Коваленко. Репертуар, з яким виступають хористи, виключно шевченківський. Вони виконують твори на вірші Пюета, пісні про нього. Аматори виступають в музеї й на Тарасовій горі.

Про сина Маркіяна Шашкевича — Володимира. — За його славним батьком зовсім призабуто сина о. Маркіяна, що народився в 1838 році в селі Нестаничах і від батька успадкував патріотизм і літературний талант. Перша і єдина його збірка поезій “Зільник”, продовжувала “Русалку Дністрову”. Захопившись творчістю Тараса Шев-

ченка, він переносить на західно-український ґрунт патос єднання “от Дніпра до Бугу”. Сповнена патосу його публіцистика. Володимир Шашкевич був видавцем першого в Галичині літературного журналу “Вечорниці”, де публікувалися твори Тараса Шевченка, Марка Вовчка, Юрія Федьковича, переклади із західної літератури. Іван Франко сказав про В. Шашкевича: “Володимир Шашкевич виявив дуже гарний і симпатичний талант, гідний стати обік свого батька”. Помер Володимир в 1885 році і похований із батьком та матір’ю на Личаківському кладовищі у Львові. Маляр Іван Труш увічнив його обличчя на портреті, що стало уважатися портретом його батька — Маркіяна Шашкевича.

Народження оркестри. — У Колонному залі Київської філармонії відбувся перший концерт камерної оркестри “Колегіум артіфікум”, що її організатором є викладач Київської консерваторії Олександр Кравчук. Оркестра створена з метою об’єднати музикантів, які займаються педагогічною діяльністю та одночасно концертують. До складу оркестри увійшли учасники квартету ім. М. Лисенка, квартету ім. М. Леонтовича, лавреати різних конкурсів. Ця оркестра гнучка, мобільна, здатна розчле-

новуватися на будь-які ансамблі і знову з'єднуватися залежно від виконуваних творів. Оркестра дебютувала програмою, присвяченою 300-річчю Й. Баха. Народився новий чудовий ансамбль, з великими плянами, здатний вирішувати серйозні художні завдання.

Творчий вечір молодого композитора. — В Будинку вчених Києва відбувся авторський концерт Юрія Іщенка: прозвучали його нові камерні твори. В залі переважала молодь і вечір вів не музикознавець, а самий композитор. Музика захопила аудиторію.

Того самого вечора у виконанні соліста оперного театру В. Манолова прозвучав також останній, дев'ятий вокальний цикл Іщенка, створений на вірші провансальських трубадурів XII століття, де він тонко й вишукано передає в музиці лірико-філософічну глибину першоджерела.

Диригент Стефан Турчак виступав у Ризі. — Видатний і заслужений головний диригент Київського театру опери та балету ім. Т. Шевченка виступив у Ризькій філармонії, виконуючи з латвійською симфонічною оркестрою Шосту Патетичну симфонію П. Чайковського. Прозвучала також під його диригентурою увертюра до опери "Вільгельм Тель" Д. Россіні й

увертюра до трагедії "Егмонт" Л. Бетговена. Латвійці вдячно аплодували майстерності українського диригента.

Помер мистець інкрустації соломою. — На 86 році помер Олександр Саєнко, родом з Ворзні на Чернігівщині. Понад пів століття він працював над своєрідним літописом "Дума про Україну" в живописі. В останньому періоді своєї творчості набув слави своїми творами декоративно-ужиткового мистецтва, інкрустованими соломою.

СРСР

Поповнення Політбюро. — Політбюро ЦК компартії СРСР поповнилося трьома росіянами, з них тільки Віктор М. Чебриков був кандидатом у члени Політбюро від грудня 1983 року. Він закінчив був Дніпропетровський металургійний інститут і працював у Дніпропетровську інженером та на партійній роботі до 1967 року. Народжений 1923 р.

Єгор К. Лигачов народився в 1920 р. і закінчив авіаційний інститут в Москві. Працював у Новосибірську і Томську. Микола І. Рижков народився в 1929 році і закінчив Уральський політехнічний інститут. Працював на Уралі, в 1975 р. був призначений заступни-

ком міністра важкого і транспортного машинобудування.

Заходи проти алкоголізму. — Приспішеним темпом впроваджено в СРСР закон, що забороняє вживання алкоголю перед 21 роком життя. Обмежено продукцію горілки. Накладено суворі кари за продукцію й продаж самогону. Ув'язненням і “виховною” примусовою працею карається поява у нетверезому стані на публічних місцях та продаж алкогольних напитків малолітнім.

Побоювання перед посиленнями впливами Церкви. — Комуністичні ідеологи побоюються, що святкування, пов'язані із тисячолітніми роковинами прийняття християнства Руссю-Україною, які відзначатимуться в 1988 році, зміцнять релігійні вірування. Церква й атеїстична комуністична держава були ворожими собі аж до часу Другої світової війни, коли Йосиф Сталін завізвав Російську Православну Церкву стати спільно до боротьби проти німецького фашизму.

Одночасно величає відзначення Роковин було б приманливою нагодою підкреслити “нерозривну єдність трьох великих слов'янських народів” та спільність їхньої ранньої історії. Це тим більше потрібне, бо українська й білоруська еміграції використовуватимуть ці

святкування, даючи зовсім іншу інтерпретацію історії і єдності.

“Чимало закордонних антирадянських центрів — написав Олександр Окулов в найновішому журналі “Політичне виховання”, що є офіційним виданням Комуністичної партії, — все ще мріють про те, щоб використати релігійні рухи в СРСР як опозицію до радянської влади, плекаючи легенди про незмінну позитивну роль церкви та її важливість для історичного прогресу і розвитку Росії... Ми мусимо протиставитися релігійним ідеям про мету і сенс життя нашим марксистським розумінням існування, життя, його суті, щастя, добра і зла”.

Як вийти із цієї дилеми, питання дуже складне для ЦК комуністичної партії СРСР.

КАНАДА

Дбайливий монреальський мейор. — Мейор Жан Драпо, що незмінно займає свій пост від 1950 року, побіч великої популярності, має також чимало заїлих противників. Останньо вони закидають йому, що надто багато їздить по світі, пропагуючи своє місто. Йому все ще не можуть простити того, що влаштовані в 1976 Олімпійські ігри принесли містові 1,4 бильона

дефіциту.

Драпо відповідає: “Продавати добре ім'я міста Монтреалю — це моє найважливіше завдання і я радий, що можу його виконувати. Великі корпорації, як ось Кока-Кола чи фабрики цигарок, видають постійно мільйони, щоб рекламувати свої продукти. Так і ми мусимо постійно дбати, щоб світ не забував Монтреалю”.

Жан Драпо саме повернувся із 18-денної подорожі по Далекому Сході, відвідуючи Токіо й Пекінг, й інші міста.

А вміжчасі Монреаль збирає плоди його попередніх подорожей. Тритижневі змагання у фаєрверках відбулися на виставковій площі “Людина і її світ”. На іншому виставовому острові, у колишньому французькому павільйоні, проходить виставка скарбів з часу найбільшого з єгипетських фараонів — Рамзеса II (1290—1224 р. до Хр.), що її до кінця серпня відвідає понад пів мільйона людей. Французький павільйон перейменовано на Палац цивілізації і Драпо плянує там міжнародні виставки шоліта.

Великою подією є “Зустріч у Монреалі” — виставка 80 творів Пабло Пікасса із приватної колекції його дружини, що їх ніхто досі не бачив. Вона триватиме до 10 листопада. Сподіваються, що відвідає її

в Музеї мистецтва біля пів мільйона осіб.

У Токіо майор Драпо взяв участь у Конференції великих міст світу. Були там репрезентовані міста Пекінг, Каїро, Мексіко Сіті, Нью Йорк, Сан Павльо, Париж та інші. У Японії Драпо переговорював можливості показати в Монреалі скарби Токугава Шогунате, що зберігають колекції самурайської зброї від 13 століття. У Шангаї домовився, що в 1986 році прибуде до Монтреалю виставка зразків китайської цивілізації впродовж 6000-ої історії. А вміжчасі Болгарія погодилася надіслати в 1987 році до Монтреалю свої “Золоті скарби Тракії”, що будуть виставлені в Палаці цивілізації.

На закиди критиків майор Драпо відповідає: “Першим завданням нашого міста є нав'язувати культурні й економічні зв'язки. Ці два сектори не можна відокремити один від одного”.

Перспектива вільної торгівлі між Канадою й США. — Канадський федеральний уряд дуже серйозно розглядає пропозицію Америки — заключити договір про вільний товарообмін між двома державами. Всі канадійські провінції, за виймком Онтарія, є прихильними такому договорі.

Що означає “вільна торгівля”?—

Це формальний договір між обома державами, які погоджуються усунути тарифи і всі обмеження в обопільній торгівлі. У цьому випадку канадійці могли б купувати американські товари, не оплачуючи мита, і це саме стосується закупів американців у Канаді. Такий договір може також виеліміновати настоювання, щоб напр. стейт Нью Йорк закуповував трамвайні вози в США, — він могло купувати їх у Канаді. Також канадський уряд не може наказувати купувати якийсь своїй провінції канадійського товару, який вона корисніше може купити в США.

Як досі, то Канада відмовлялася від такого договору про вільну торгівлю, намагаючись охороняти свою промисловість від сильнішої промисловості сусідів. Тепер погляд на цю справу міняється.

Багато економістів думає, що вільна торгівля вийде на користь Канаді й канадійцям. Вони радять використати теперішню корисну політичну ситуацію в США, що може дуже швидко змінитися. Передбачають, що наступні конгресові вибори в Америці змінять баланс сили й уряд буде примушений запровадити чимало рестрикцій на імпорт канадійських дібр (напр. дерева), що могло б спричинити в Канаді велику господарську кризу.

СПША

Візита індійського прем'єра Раїва Ганді і складність проблем

Керівник уряду Індії приїхав до Америки, щоб політично збалансувати свою недавню подорож до Москви, де приймає його як представника давно заприязненої нації. Він сподівався також нав'язати тісніші торговельні контакти, щоб у майбутньому придбати дещо з прецизної американської технології і, можливо, й софістикованої зброї.

Технологія потрібна йому, щоб рятувати свій 620 мільйонний народ від крайніх злиднів. Одружений з італійкою, він схильний орієнтуватися за західну культуру й цивілізацію.

Америка не проти того, щоб продавати Індії зброю. Складність є в тому, однак, що Індія настоює на тому, щоб так, як це робить Ізраїль, американська зброя продукувалася в Індії. Таке договорення, зрештою, вона має і з СРСР, і з Францією.

Сполучені Штати воліли б доставляти Індії готову зброю. Зокрема, коли йдеться про софістиковані роди зброї, американці не схильні ділитися секретами з уваги на дуже тісні взаємини між Індією й СРСР.

Індія шукає можливості купити 600 155 мм Гавітцер гармат і на багато мільйонів доларів лазерним промінням керованих бомб для винищувальних джетів Міраж, а також електронічного й радарного устаткування, прецизної амуніції і радарного обладнання, що дало б їм змогу перемінювати Ер Індія Боїнг 707 на радарні підслухові літаки.

При цьому Ганді очікує певного рода неутральності США щодо внутрішньої індійської проблеми сікхів.

Впродовж майже століття взаємини між Індією і США були злегка напружені. А під цю пору американська військова фльота стоїть на відстані всього лиш трьох днів плавби від Бомбею, Вашингтон озброює Пакістан і Китай, “чужі руки” сіють неспокій в Панджабі і Кашмірі.

Індійський аналіст так схарактеризував сучасні стосунки між США й Індією: “Сполучені Штати глядять на Індію під кутом можливого широкого торговельного ринку, а політично й стратегічно з думкою, як би то втримати Індію оподалік від СРСР, що має сотисячну армію в Афганістані, тільки на відстані 300 миль від індійських кордонів. Знову ж Індія слідкує за США виключно тільки під кутом

їхнього ставлення до Пакістану”.

Прем. Ганді сказав: “Наші взаємини з США залежні від того, що вони роблять в Пакістані. Знаю, що Америка хотіла б кращих взаємин з Індією, але не знаю як далеко вони підуть у відношенні до Пакістану”. Він заявив, що Пакістан одержав від США літаки, спроможні везти нуклеарну зброю й Америка пересилає через Пакістан велику кількість зброї афганським повстанцями. Індія не є також надто щаслива з 3,5 більйонової військової допомоги Пакістанові.

ПОЛЬЩА

Свято української пісні, музики і танцю в Сопоті. — В днях 22 і 23 червня відбулося в сопотській Лісній опері свято-огляд художньої самодіяльності гуртків Українського суспільно-культурного товариства в Польщі. Раніше, впродовж місяця травня, відбулися скрізь по осередках відбірні огляди, що їх оцінювало журі, відбираючи на виступи в Сопоті найкращі.

Львів'яни у Перемишлі. — Наприкінці квітня на території Перемиського воевідства проходили Дні культури Львівської області. Варшавський “Штандар Млодих” написав, що врочистим був вступний концерт, на якому виступила

камерна оркестра Львівської філармонії і знаменитий ансамбль пісні і танцю “Юність” з Молодіжного будинку культури у Львові. Відбулися також зустрічі з львівськими письменниками й мистцями, виставки і виступи лялькового театру.

Маляр Юрій Новосільський про Почаївську лавру. — Найвизначніший сучасний маляр Польщі, чие ім'я також широко відоме в Європі, написав зворушливе есе в польському журналі “Твурчосьць”, ч. 12/85 в якому подає прецікаву поетичну документацію мистецької і релігійної понадчасовості храму в Почаєві. На початку, він заявляє: “Душевно я народився в Почаївській лаврі, ще перед війною — і все те, що пізніше в моєму мистецькому житті відбулося, там саме має свої витоки”.

Ю. Новосільський, переповівши історію Почаївської лаври, що її початки загублені в XII столітті, пише, що Ікона Преч. Діви Марії відіграла в ній не меншу роль, ніж, також східна, Ікона на Ясній Горі. Мистець у своєму есе дуже докладно описав архітектуру лаври, включно всіх змін, які заходили в часі віків. Захоплюючись її красою, він цитує слова Тараса Шевченка й закінчує висновком, що “незалежно від недалеких культурних центрів,

це місце зберегло свою особливу відрубність, наче виділене воно із загального географічно-політично-культурного колективу”. Свою розповідь закінчує словами: “Може все те, що розповів я про Почаївську лавру — це неправда, це якийсь мій особливий “Срібний сон Сольомеї”...”

УГОРЩИНА

Перші “незалежні” послали в парламенті. — Після Польщі і Югославії Угорщина стала третьою державою соціалістичного блоку, що дала можливість вибрати до парламенту 25 незалежних послів, тобто не членів комуністичної партії. Не могли вони, однак, виступати з програмою, яка оспорювала б політику уряду. Із 387 посольських мандатів обиралося лиш 352 послів, 35 мандатів були згорі зарезервовані для державних особистостей.

Незалежні кандидати були висунуті без участі Патріотичного народного фронту — державної комуністичної організації. Вони були обрані виборцями з-поміж 71 запропонованих виборцями кандидатів. Усі незалежні кандидати наперед були зобов'язані підписати заяву, що повинуватимуться законам соціалістичної спільноти.

Опозиційні групи спершу хотіли

проголосити бойкот виборів, уважаючи що такі вибори не мають жодного значення, але згодом відкликали його уважаючи, що більшість людей боїтиметься бойкотувати вибори.

Однією з особистостей, що не підлягає голосуванню, є провідник комуністичної партії Угорщини Янош Кадар, але його прізвище все одно було на кандидатських списках. Це дало можливість 0.8% голосуючих перекреслити його ім'я.

ЄГИПЕТ

Жінки знову втратили свої права. — Закінчилася коротка ера жіночої рівноправності в подружжі. Рішенням найвищого суду в Єгипті знову повернуто право чоловіків, не питаючись першої дружини, взяти собі ще три жінки.

Конституційний суд уневажнив так званий Джіган закон, названий так іменем дружини попереднього президента — Анвара Садата, що встановив був моногамію. Ісламський закон дозволяє чоловікам мати чотири дружини і розводитись з кожною із них, коли завгодно, беручи на її місце іншу жінку.

Репрезентантка жіноцтва і борець за права жінки Навал Садаві проголосила “надзвичайний стан” і завізвала єгиптянок бути готовими

боронити своїх прав. “Із передових позицій в арабському світі, египтянки знайшлися позаду всіх інших” — сказала.

Метою закону Садата було зменшити число розводів, обмежити полігамію і дати розведеним жінкам мінімум життєвих засобів. Але закон натрапив на велику опозицію мусульманських фундаменталістів, що обстоювали права, дані їм Кораном.

Закон Садата давав автоматичне право розводу жінці, що її чоловік узяв собі другу дружину, дозволяючи їй одночасно залишатися вдома так довго, поки діти залишаються легально під її опікою. Він підвищував також цей легальний вік дітей із 9 на 11 років для хлопців і з 11 на 15 років для дівчат.

Проти зміни закону заперестували головні поступові жінки, учительки й науковці. Вони кажуть, що теперішні законодавці хочуть повернути жінок до темних днів гаремів, де жінки перебували під наглядом євнухів.

БОЛГАРІЯ

Святкування 1100-річчя з дня смерті св. Методія. — Із двох братів-апостолів Кирила й Методія, відомішим є молодший з них — Ки-

рило, творець азбуки-кирилиці і перекладач св. Письма на старослов'янську церковну мову. Ювілей 1100-річчя його смерті проминув в 1969 році непомітно. Натомість тепер на велику скалю намічено святкування таких же роковин — Методія.

У київському часописі “Культура і життя” появилася кореспонденція академіка Петра Динєкова із Софії, який пише, що цей ювілей болгарська наука зустрічає новими дослідженнями і активізацією пропаганди великої справи двох братів-просвітителів, що відіграли винятково важливу роль у житті південних і східних слов'ян. Цього року в Болгарії відбудуться три міжнародні наукові конференції — дві в Софії та одна в Шумені (Північна Болгарія) — в області, куди свого часу прибули учні Кирила і Методія після їх вигнання з Великої Моравії. Болгарські вчені візьмуть участь у ряді наукових симпозіумів за кордоном, де теж відзначатиметься цей ювілей. Праця Кирила і Методія — пишуть — набула загальнослов'янського характеру, міжнародного значення.

Можливо, що значення цих роковин зумисне підкреслено, щоб пригнітити дещо недалеке святкування 1000-річчя хрещення Русі-України.

РЕЛІГІЯ

Верховний архієпископ Мирослав Любачівський іменований кардиналом. — Папа Іван Павло II проголосив 24 квітня номінацію 28 нових кардиналів із 19 країн. Одним із них є Архієпископ-митрополит Львова й Верховний архієпископ Української Католицької Церкви для українців-емігрантів Мирослав Іван Любачівський.

Кардинал Мирослав Іван народився 24 червня 1914 року в прикарпатському місті Долина на Західній Україні. Студіював у Богословській Академії у Львові й опісля в Інсбруку, Австрія. Був висвячений на священика в 1938 році у Львові й опісля виїхав на дальші студії та здобув докторат у Григоріанському університеті в Римі. В 1947 році прибув до США і працював душпастирем і професором у духовних семінаріях. У 1979 році був іменований архієпископом і митрополитом Філадельфії й опісля, в 1980 році, архієпископом-помічником сл. п. Блаженнішого Кардинала Йосифа Сліпого і його наступником.

Не змогли молитися до Мекки. — Сауді Аравія вишколюватиме своїх астронавтів. Арабські добровольці не бояться космічних подорожей, але мучить їх проблема, як

то їм буде молитися в космосі, коли ніяк не зможуть визначити напрямку Мекки.

МЕДИЦИНА

Вплив волі на лікування. — “Медичний журнал” з Нью Інгленд” помістив статтю, яка заперечує вплив волі людини на відпорність до захворюнь і виздоровлення хворих. Це викликало протести низки інших лікарів. На багатьох фактах вони доказують, що в пасивних і резигнованих пацієнтів пістряк розвивається швидше, натомість чимало людей, бодай у початках розвою недуги, видужують, якщо мають сильну віру в те, що будуть жити. Дехто з лікарів у певних випадках заступає звичайну терапію, тренуванням у хворих бажання виздоровити.

Бажання жити є також важливим фактором довговічності людини.

Відкрито спеціальні клітини, що служитимуть дослідям побороювання вірусів. — У лябораторіях пощастило створити т. зв. “моноклонал антібодіс” — природні субстанції, що можуть виконувати запрограмовані завдання: викривати причаєні ракові клітини й допомагати в діагностиці недуг. Вони можуть також визначати кількість чужих організмів і токсин. З їх допо-

могою можна побільшувати кількість антитіл (антібодіс) і чутливість в людських органах.

Насвітлювання сонячними лампами шкідливе. — Опалювання тіла сонячними лампами не приносить жодного хісна і довготривалі насвітлювання можуть наносити імунологічні дегенеративні зміни в шкірі й пошкодження ретини очей. До такого висновку прийшло Американське Медичне Товариство. По американських містах пропонуються клієнтам такі “сонячні загоріння” в косметичних сальонах, де можна мати загаряння всього тіла, лежучи на тапчані, або стоячи в будці, обладнаній сонячними лампами. Заведення обороняються, кажучи, що немає закону, що регулював би сонячне проміння. Насвітлювання сонячними лампами в сальонах регульовані так, щоб не вникали в шкіру так глибоко, як проміння сонця. Отже вони куди безпечніші.

Нове безболісне лікування пістряка. — В Англії винайдено нове лікарство — “карбоплатин”. Його склад схожий на широко вживаний досі “сісплатин”, але не має його шкідливих бічних ефектів, таких як нудота, пошкодження нирок, глухота й навіть параліч. В Англії це лікарство буде на ринку ще цього року, а в інших європейських дер-

жавах та Канаді — в наступному. Продуцентом його є фармацевтична фірма Брістол-Маєрс. Карбоплатин стосується в лікуванні рака полових органів і деяких форм пістрика легенів (рак малих клітин).

Лікування хронічних болів голови чистим киснем. — Голова неврологічного центру в Панорама Сіті біля Лос Анджелес д-р Лейнс Фоган впродовж тридцять років вивчав прояви і методи злагіднювання т. зв. пучкових болів голови, що ними терпить біля 0,5% американців (вдесятеро більше чоловіків, як жінок), у віці 20-50 років. Такі нестерпні головні болі нападають до п'яти разів денно і тривають інколи й по кілька місяців. Звичайно атакують вони якусь частину голови над одним оком, скроню або частину черепа. Інколи супроводить їх закатарення й зачервоніння ока. Д-р Фоган дійшов висновку, що дуже помічним у злагідненні такою болю є вдихання чистого кисню.

Щось для сеньйорів. — Дослідний інститут для проблем безсонності в Літл Рок, Арканзас, шукає чоловіків до 70 року життя, що на них просліджували б ефекти алкоголю на видихання підчас сну. Вимагається від них лише те, щоб пили і спали. За це платитимуть по 100 доларів за добу.

Добра новина для жінок. — Досі 90% жінок, які народили дитину з допомогою кесаревого розтину, автоматично проходили таку ж сперацію підчас наступних пологів. Тепер Американська колегія гінекологів встановила, що це не обов'язкове, — вони можуть родити нормально. Виїмком є випадки, коли народжується одночасно більше дітей, коли дитина важить понад 9 фунтів (4 кілограми) або якщо жінка пройшла вже більше як один кесарових розтинів.

Оливкова олія здоровіша. — Досліди Тексаського університету виявили, що оливкова олія є, мабуть, кращою для здоров'я, як кукурудзяна чи соняшникова, бо не підвищує рівня холестеролу. Порівнюючи з іншими краями, народи, що живуть в басейні Середземного моря і вживають багато оливкової оливи, мають менше серцевих захворювань.

РІЗНЕ

Можна буде побачити світло малої жарівки на Місяці. — Каліфорнійський інститут технології буде на Гавайських островах телескоп, що дасть можливість побачити із Землі світло 15-вагової жарівки на Місяці. Він знаходитиметься на вершку вигаслого вулкана Мавна

Кеа, високому на 5.729 метрів. Телескоп складатиметься із 36 гексагональних дзеркал по 1,8 м. ширини кожне.

“Нуклеарні побоевища”. — Це заголовок книжки, що її автором є Вілліам Аркін, директор дослідження в галузі нуклеарної зброї в приватному Інституті політичних студій у Вашингтоні. На основі доступних йому інформацій він обрховує що під сучасну пору у світі є понад 50.000 нуклеарних боеголовок у посіданні 16 держав. Ця зброя (в більшості об’ємом менша від валізи) переховується в бункрах від Владивостоку і Сибіру до Франкфурту і по всій Америці, включно околиць Нью Йорку, а також в Бельгії, Чехословаччині, Східній Німеччині, Угорщині, Греції, Італії, Голляндії, Польщі, Південній Кореї, Туреччині, Західній Німеччині й інших країнах. На суші й на морі по всьому світі. Нуклеарна система така скомплікована і росте так швидко, що її вже неможливо контролювати.

Біля 10.100 одиниць атомової зброї перебувають у стані постійної готовості (включно 3.100 балістичних ракет на морі) і можуть бути вжиті кожної хвилини. Майже 70 % американської тактичної зброї знаходиться на чужій території або на морі, на кораблях. Нуклеарні ін-

сталаяції (за виїмком Китаю і Франції, що мають їх лиш на своїй території) знаходяться в 65 країнах. США мають біля 26 тисяч боеголовок, що з них більшість ульокована в 28 американських стейтах, з решти — 5.800 в Європі, 580 в Азії (Півд. Корея і Гуам) і 1.400 на морі. СРСР має між 22.700—32.823 боеголовки, Англія — 686, Франція 514 і Китай — між 251 і 331.

Індії загрожує перенаселення. — При теперішньому приростові Індія, що має тепер 740 мільйонів людей, матиме в 2050 понад півтора більйона. Вона перевищить Китай, який матиме тоді 1.450 мільйонів.

Жиди з усього світу допомагають Ізраїлеві. — Крім грошової допомоги, тисячі жидів (у віці 18 до 70 років) з Канади, Франції, Англії, Південної Африки та інших держав виїжджають до Ізраїля на декілька місяців, щоб допомагати ізраїльській армії. Оплативши собі дорогу, вони просто з літака їдуть до однієї із 20 військових баз, де одержують дві пари робочого вбрання, щоботи й накриття голови та беруться до визначеної їм роботи: чистять підлоги, направляють танки й вантажні авта, жінки мийють посуд, перуть і лаताють вояцьку білизну тощо. Добровольцями є в більшості інтелегентні люди:

лікарі, адвокати, професори, інженери, що може й ніколи не займалися таким ділом у себе вдома.

Орвела усунуто з воскового музею. — Після 1984 року, коли не здійснилася візія світової катастрофи, письменник Джордж Орвелл утратив свою атрактивність, отже його воскову фігуру усунуто з кондонського Мадам Туссо музею й перенесено на склад у Вукі Гол в Сомерсеті. Там товаришитимуть йому попередні американські президенти Ніксон і Картер та колишні англійські королі.

Черевики, що рахують кальорії і кілометри. — Американська компанія "Пума США" винайшла черевики для бігу підтюпцем (джаггінг), що рахують спалені кальорії і кілометри. По закінченні бігу власник сполучає черевики з комп'ютером і цей подає на екрані кількість кальорій і кілометрів. На продажно-му ринку вони появляться навесні 1986 року і коштуватимуть по 200 доларів.

Американці все ще дуже мало знають про Канаду. — Голова канадійського уряду Бріан Малруні сказав під час розмови з кореспондентами в Нью Йорку: "У Вашінгтоні говорять тільки про Вейне Грецького (найкращий гокейний змагун Канади українського по-

ходження) і снігові бур'ї в Канаді. Нас знають тут менше, чим Кубу, Нікарагуу, Ель Сальвадор. Ідїть і запитайте людей на вулиці — хто є найбільшим торговельним партнером США? — Я певний, що лиш один на п'ятдесятеро відповість: "Канада".

Біла акація. — На багатьом відомо, що біла акація, яка цвіте в червні по всій середущій і південній Україні, прибула на українську землю з Північної Америки і перше її деревце було засаджене в саді Київського університету 1839 року. Білу акацію цінують зокрема як медоноса. З її листя видобувають також блакитну фарбу, з квітів ефірну олію, а з кори — дубильні речовини.

Перший конкурс краси в Китаї. — У китайському місті Кантоні влаштовано перший конкурс краси, що в ньому взяло участь 10 чоловіків і 10 жінок. Їх класифіковано на підставі пропорцій тіла та відповіді на питання: "Який ваш девіз (мotto)". Присутніми на влаштованому з цієї нагоди балу були представники партії та 800 добірних гостей. Одночасно в продажі появились помадки до уст і "мейк-ап", а на головах модні зачіски.

М. Коцюбинський китайською — Пекінське видавництво "Вайго Веньсюе" випустило в світ у пе-

рекладі Ван Веня нову збірку творів М. Коцюбинського, до якої увійшли оповідання “Харитя”, “Ялинка”, “Ціпов’яз”, “У грішний світ”, “Сміх”, “В дорозі”, “Коні не винні” та повість “Фата моргана”. Оформлення збірки виконав Юй Шаовень.

Це не перше знайомство китайського читача з творчістю М. Коцюбинського. Ще у 1944 році видавництво “Фуньцао” (“Весняні трави”) видрукувало в далекому Гуйліні оповідання “Коні не винні”. В 1950 році шанхайське видавництво “Веньхуа Шенхо” (“Культурне життя”) видало повість “Фата моргана” у перекладі Люя Моє. У 1958 році в пекінському видавництві “Женьмінь веньсюе” (“Народна література”) вдруге побачило світ оповідання “Коні не винні”, а у шанхайському видавництві “Сінь Веньї” (“Нова література”) — збірка повістей та оповідань М. Коцюбинського.

Скарби із смітника. — Найбільший у світі музей мистецтва — Лювр у Парижі, виявився вже за малим, отже французьке міністерство культури вирішило його поширити. Розкопуючи землю на подвір’ї колишнього королівського палацу, робітники виявили на глибині десять метрів монети часів Карла Великого. На місці, де стоїть

тепер Лювр, був колись міський смітник. Він став тепер справжнім скарбом для археологів: вони знаходять тут хатні речі, що дають уявлення про життя і побут стародавніх парижан. Цього року буде влаштована в Люврі спеціальна виставка всіх цих знахідок.

Студентові вісім років — Восьмирічний Террі Тао є наймолодшим студентом університету Аделаїда в Австралії. Він виявляє небувалі успіхи у фізиці, хімії, географії, французькій мові і суспільних науках. У той же час, як інформує його батько, самостійно зав’язувати шнурки на черевиках він ще як слід не навчився.

Ранні весілля. — Незважаючи на сувору заборону, яка існує вже 55 років, щороку в травні в багатьох округах Індії відбуваються весілля малолітніх. Батьки женять і видають заміж дітей і навіть немовлят.

Сьогодні не можна вірити і добродушному самарянинові! — Карін Баллантайн, 23-річна торонтонка, ідучи тротуаром, поховзнула і впала. У тій хвилині підбіг до неї молодий чоловік і подав помічну руку. Карін була така зачарована галантністю, що зразу ж і не помітила, що “самарянин” поспішно відійшов, забравши її підручну торбинку з грішми.

